

Faculté de philosophie, arts et lettres

Zeven pogingen om een geliefde te wekken

Traduction partielle commentée

Auteur : Chloé Bracaval
Promoteur : Christian Marcipont
Lecteur : Johan Van Cleven
Année académique 2019-2020
Master en traduction, à finalité spécialisée: traduction éditoriale

WINNAAR
BRONZEN
UIL

ZEVEN POGINGEN

INEKE

OM EEN GELIEFDE

RIEM

TE WEKKEN

ZEVEN POGINGEN
OM EEN GELIEFDE
TE WEKKEN

INEKE RIEM

ZEVEN POGINGEN
OM EEN GELIEFDE
TE WEKKEN

ROMAN

Uitgeverij De Arbeiderspers

Utrecht · Amsterdam · Antwerpen

Eerste druk, april 2013
Tweede druk, maart 2014

Copyright © 2013 Ineke Riem

Niets uit deze uitgave mag worden veele-
voudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van
druk, fotokopie, microfilm of op welke andere
wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van BV Uitgeverij De Arbeiderspers,
Franz Lisztplantsoen 200, 3533 JG Utrecht.
*No part of this book may be reproduced in any form, by print,
photoprint, microfilm or any other means, without written
permission from BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Franz
Lisztplantsoen 200, 3533 JG Utrecht.*

Omslagontwerp: Nico Richter
Omslagillustratie en illustraties binnenwerk:
Ineke Riem

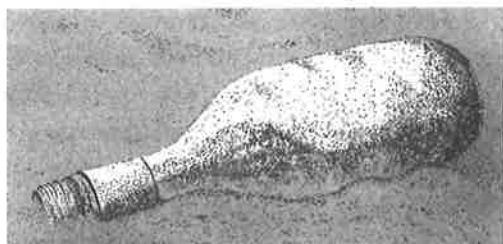
ISBN 978 90 295 8622 1 / NUR 301

www.arbeiderspers.nl

ik ben niet langer van land
ik ben weer water

LUCEBERT

GESCHREVEN
IN HET WATER

De dag nadat bekend werd dat countrylegende Willie Nelson zijn lange haar, al meer dan veertig jaar zijn handelsmerk, had laten afknippen omdat hij het zat was dat het steeds stug werd en pluisde als hij op vakantie naar Hawaï ging, trof Lioba Hoogenboom op de rommelmarkt van Ouderling een van zijn eerste platen aan. Op de hoes ervan stond een ovaal portret, getekend in roodbruine tinten – contékrijt, dacht het meisje, maar de achtergrond was waarschijnlijk aquarel. De man die was afgebeeld droeg een cowboyhoed en een doek om zijn hals; hier en daar schemerde wat goudgeel door zijn volle baard. De tekening deed Lioba denken aan een oude foto van haar grootvader, ook een muzikant. Maar Brok was na zijn wilde jaren neergestreken in de polder en ging niet eens zwemmen in het recreatiemeertje bij Abbenbroek, waardoor de noodzaak om zijn indianenvlecht af te laten knippen zich tot nu toe niet had voorgedaan.

Lioba kuchte om de aandacht van de man achter de kraam te trekken, maar hij was in gesprek met een andere man, die van de tweedehands boeken. Beiden hadden onberispelijke strijkvrouwen in het donkerblauwe T-shirt dat elke vrijwilliger droeg, met een witte prent erop van het kleine dorp op Voorne-Putten.

'Sorry?' probeerde het meisje. Ze wapperde met de plaat. Toen dat geen effect had, pakte ze een briefje van vijf euro uit het ouderwetse beugelportemonnetje dat aan een ketting om haar middel hing. 'Is dit genoeg?' vroeg ze terwijl ze het geld op een stapel lp's legde.

De man van de platen kwam geërgerd in beweging. 'Willie Nelson, Red Headed Stranger?' informeerde hij. 'Die plaat is vier keer zoveel waard.' Hij begon een heel verhaal over de lp op te hangen; blijkbaar was het het album waarmee de Texaan tegen ieders verwachting in als zanger was doorgebroken nadat hij jarenlang zijn geld had verdiend met het schrijven van liedjes voor anderen.

De kleindochter van de muzikant deed geen moeite om af te dingen en viste een ander briefje uit haar portemonnee, dat ze de man van de platen toestak zonder hem aan te kijken. Daarna klemde ze het album onder haar arm, tilde haar hoepelrok iets op en vervolgde haar weg over de markt, die in alle vroegte was opgebouwd op de Dorpsring, een van de oudste straten van het gehucht, idyllisch gelegen rondom een eilandje met de dorpskerk. Dit bouwwerk moest het sinds een felle brand aan het begin van de vorige eeuw wel zonder toren stellen - al bijna honderd jaar had niemand het de moeite waard gevonden het godshuis te restaureren.

Ter hoogte van de voormalige drogisterij, nu een museum, bevond zich een kraam met antiek en curiosa. Er stonden flink wat mensen voor. Vlak bij Lioba ruzieden twee vrouwen om een geëmailleerde pannenset; een man keurde een olieverfschilderijtje en weer een andere vrouw, een sierbord ter gelegenheid van een koninklijk huwelijk stevig vasthoudend, speurde naar nog meer kostbaarheden.

Steeds als iemand een stap opzij zette had Lioba een tel

zicht op de voorwerpen in de kraam. Al snel viel haar oog op een beschuitbus met okergele korenaren en geometrische vlinders. Er stond met rode letters Puurt wat duurt op, in een lettertype dat ze plaatste in de jaren vijftig.

Ze wurmde zich tussen de vroege antiëkjagers door naar voren. De bus kon ze goed gebruiken om losse ritsen en kaartjes met elastiek in op te bergen. Bovendien paste hij mooi bij de platte bonbontrommel – ook met een vlinderdecoratie, maar uit de jaren twintig – waarin ze sinds de vorige rommelmarkt haar klosjes garen bewaarde.

Helaas kaapte een dorpsgenoot het blik voor haar neus weg toen hij Lioba ernaar zag reiken. 'Sorry, moppie,' grijnsde hij bij het zien van de uitdrukking op haar gezicht. Hij klopte bemoedigend op haar blote schouder – ze rilde bij zijn aanraking – en bekeek haar décolleté aandachtig.

'Veel plezier ermee,' wenste het meisje hem nadrukkelijk toe. Ze slenterde verder over de markt en stopte pas weer tegen het einde ervan, bij een kraam met lederwaren. Er lag een oude koffer, gevuld met schoenen, en de luifel puilde aan weerszijden uit met tientallen handtassen uit de nalatenschap van een bejaarde tasjesliefhebster die afgelopen winter was overleden. De ochtendzon weerkaatste op de nepgouden gespen.

Door al het bungelende leer zag Lioba pas op het laatste moment wie er achter de uitstaltafel naast de tassenkraam stond. Ze aarzelde een moment toen ze de bekende koperkleurig geverfde lokken zag, maar vrouw Troost, nog bezig met uitpakken, had haar al gezien.

'Hé, Lioba!' zei ze vrolijk. Ze deed een oprechte poging niet te staren naar de jurk van haar jonge dorpsgenote. 'Kijk eens wat voor moois we dit jaar hebben.'

Uit beleefdheid liet het meisje haar blik over de snuisterij-

en in de volgekakte kraam gaan, vurig hopen dat Dit Troost geen aanleiding zou vinden tot de zoveelste lofrede op haar zoon. De advocaatglasjes en droogbloemenschilderijtjes waren niet erg interessant, maar achter een vaasje met een paar verweerde gebaksvorkjes ontdekte Lioba een kleine fles die al lang verkocht zou zijn geweest als hij in de antiekraam had gelegen. Er zat een piepklein houten schip in, een kotter met drie beige zeiltjes.

‘Bijzonder, hè?’ zei Dit. ‘Daar moet iemand uren en uren aan hebben zitten priegelen.’

‘Misschien een visser uit Stellendam,’ suggereerde Lioba, ‘die wekenlang het bed moest houden nadat hij een been had gebroken en toen met een dienblad op schoot aan het knutselen sloeg.’ Ze tilde het flessenscheepje uit de zee van afgedankte hebedingetjes en bekeek het van dichtbij. Een van de zijwaarden was afgebroken en lag op de golven van stopverf. Op het minuscule grootzeil had iemand met onbeholpen steken ‘1917’ geborduurd. ‘Of een militair,’ verzon ze, ‘die tijdens de mobilisatie hier op het eiland was ingekwartierd en maar zat te wachten op een oorlog die nooit kwam.’

Dit glimlachte. ‘Heb je al gehoord dat Ramses gaat afstuderen?’ informeerde ze ineens, net nu Lioba het niet meer verwachtte. De trotse moeder zette een porseleinen kattenbeeldje op de lege plek van het flessenschip. ‘Zijn opgravingsstage zit er bijna op. Hij heeft zo’n indruk gemaakt dat ze hem daar willen houden.’

‘O, leuk,’ zei het meisje. ‘Wat kost het scheepje?’

Lioba was slechts een van de vele dorpingen die jaarlijks vol verwachting uitkeken naar de laatste zaterdag van mei. De markt die op die dag werd gehouden, stak voor een buitenstaander misschien niet uit boven het gros van Hollandse

dorpsrommelmarkten, maar voor de inwoners van Ouderling gold hij als een hoogtepunt in het jaar. Zelfs oud-Ouderlingers kwamen ervoor terug naar het dorp waar ze nooit meer zouden willen wonen.

Men kwam overigens niet voor de rommel, want dat werd elk jaar minder, maar voor de ijsjes van Pleuny Looij, de olie-bollen van de zussen Lena Clara en Clara Lena, de bloemstukken en gehaakte spreien van de ijverige leden van de vrouwenvereniging, de goudvissen en peperkoeken van Durk van Krijn van 't Lage Pitje, de accordeonmelodieën van Ons Genoegen en de roddels van Sien Tuk. Maar bovenal kwam men voor het goede doel, keerde men de portemonnee binnenstebuiten voor het goede doel, kocht men lootjes, boeken, mokken, puzzels, geraniums, handgebreide sokken en zelfgeknutselde beterschapskaarten voor het goede doel. Aan het einde van de dag klapte iedereen luid voor de geweldige opbrengst (altijd meer dan vorig jaar) die volledig geschonken zou worden aan het goede doel.

Niemand realiseerde zich dat de dorpsbewoners zélf hun goede doel waren. Dat de rommelmarkt de enige dag in het jaar was waarop de gesprekken niet eindigden met een variant op 'Het Is Eén Bak Ellende', 'Ze Denken Alleen Aan Zichzelf', 'Zakkenvullers Zijn Het' of – de klassieker – 'Vroeger Was Het Beter'. Dankzij de rommelmarkt waren deze mensen in staat gedurende één dag uit te stijgen boven de middelmatige versie van zichzelf waarin ze de rest van het jaar bleven steken.

Onderweg naar het kerkeiland merkte Lioba hoe vele hoofden abrupt haar kant op draaiden als zij voorbijkwam, maar ze negeerde alle blikken geroutineerd, complimenteerde de drie smoezende dames achter de kraam van de vrouwenver-

eniging met hun nieuwe collectie stola's en eierwarmers, en kocht een hele rits lootjes (hoofdprijs: een half varken) bij een jongetje dat ze eerder die week had zien wegrennen nadat er een kiezelsteentje tegen haar rug was geketst.

Vlak bij de brug over de kerkgracht passeerde ze de plek waar ze in haar jeugd een knoop uit de Eerste Wereldoorlog had opgegraven, afkomstig van een Brits luchtmachtuniform. Toen destijds de riolering vernieuwd moest worden, was de Dorpsring wekenlang een bouwput geweest, die op de kinderen een onweerstaanbare aantrekkingskracht uitoefende. Terwijl hun klasgenootjes op blote voeten door het zand renden, gingen Ramses Troost en Lioba Hoogenboom op zoek naar schatten uit het verleden. Haar knoop was de meest opzienbarende vondst geweest.

De stalen platen van de brug veerden licht onder de voeten van het meisje. Ze kwam uit op een schelpenpad dat langs de muziekkoepeel en het oorlogsmonument voerde naar het grasveld achter de kerk. Daar stond, tussen twee oude perenbomen in, de legertent van het 'Stijlteam Oudering'. Hij was strategisch tegenover het terras van de patatkraam geplaatst, zodat de nietsvermoedende patateters als publiek konden dienen bij de modeshows waarin de make-oversessies van het stijlteam moesten uitmonden.

In de tent trof Lioba drie leeftijdsgenotes aan. Ze zaten aan een campingtafel, omringd door rekken met hoogwaardige tweedehands kleding: spijkerjasjes, zwarte jurkjes, omslagrokken. Zelf hadden de meisjes hun plompe figuren in behoorlijk strakke outfits gehesen. De lage uitsnedes van hun shirtjes onthulden ingewikkelde bandjesconstructies.

'Goedemorgen,' zei Lioba. Het ergerde haar dat ze niet meteen naar binnen durfde te stappen.

'Hoi,' groette slechts een van de meisjes terug, met een

schuine blik op Lioba's nieuwste creatie. De anderen waren te zeer verward in een belangrijke discussie om te kunnen reageren.

'Grote vrouwen moeten grote prints dragen, dat weet toch iedereen?' beweerde C, een meisje dat in groep zes met viltstift een varken op Lioba's tas had getekend.

'Nee, kleine juist, dan lijken ze smaller,' betoogde N, die Lioba's hoofd ooit had gebruikt om haar beperkte kappers-talent op te demonstreren.

'Sorry dat ik zo laat ben,' onderbrak de indringster. 'Wat kan ik doen?'

'We zijn nog niet open,' zei C zonder op te kijken. Ze wendde zich tot F: 'Wat denk jij, grote toch?'

'Ik zou zeggen: zwart. Dat slankt het meeste af,' zei F.

'Zal ik het bord vast buitenzetten?' stelde Lioba voor. 'Het is al aardig druk op het dorp.'

Ineens draaiden de meisjes haar kant op. De grote gouden ringen in hun oren bungelden verschrompelt.

'Jij had vandaag toch wat anders?' zei C.

'Moest je niet werken?' zei F.

'Nee, ze had iets op de modeacademie,' herinnerde N zich.

'Auditie bedoel je?' vroeg F.

'Auditie op de modeacademie, dat was het,' zei N.

'Het toelatingsexamen is allang geweest. Ik heb vandaag alle tijd.' Het klonk minder luchtig dan Lioba had gehoopt.

'O.' F liet een stilte vallen.

'Maar ik heb speciaal vrij genomen om je te vervangen,' zei C. Ze trok een moeilijk gezicht.

'En met zijn vieren is denk ik n t te druk,' zei F.

'Zo groot is de tent nou ook weer niet,' zei N.

Verbijsterd keek Lioba haar oud-klasgenotes aan. Niks veranderd in tien jaar tijd.

'Je kunt vast nog wel ergens anders helpen,' opperde C.

'Ja. Bij de patat hadden ze nog mensen nodig.'

'Met zo'n gevaarte van een jurk past ze nooit in die frietkar.'

'Dan gaat ze maar naar de campingspullen. Daar is ruimte zat.'

Niemand merkte hoe strak Lioba's handen de lp en het fles-scheepje omklemden toen ze het dorp verliet. Ze liep uiterst beheerst naar het donkere slop dat van de Dorpsring naar de Kaatsbaan leidde, probeerde haar grieven weg te slikken en stak toen met een effen gezicht de Molenweg over. Aan het einde van de straat nam ze linksaf de Molendijk, die ze volgde tot de Zeedijk, de zuidelijke grens van het eiland. Na anderhalve kilometer over de dijk naderde ze haar huis. Pas toen brak haar masker.

Bij het stalen boerderijhek stond Lioba stil. De grammofoonplaat gleed onder haar arm vandaan terwijl ze naar de donkergroene brievenbus aan de rand van het erf staarde. Het werd met de dag moeilijker te kijken of er wat in zat. Meestal wachtte ze tot Brok eindelijk bedacht de post te gaan ophalen. Maar vandaag was haar grootvader naar een kame-raad die in het zuiden van Brabant woonde. Het zou nachtwerk worden voordat de op zonnebloemolie ronkende pick-uptruck met zijn karakteristieke friteusegeur het erfweer op zou rijden.

Zes weken... zo lang duurde het al die andere keren ook. Wat zou de uitslag van dit examen zijn? Waren haar schetsen origineler geweest, had ze blijk gegeven van authentiek talent, stond ze open voor experiment? Al vier jaar werkte ze bijna dagelijks in het dorpsmuseum en gaf ze al haar geld uit aan avondcursussen, openbare masterclasses, materia-

len en catalogi van mode-exposities. Tot diep in de nacht werkte ze aan haar creaties, maar keer op keer zat er in de toelatingscommissie niemand die iets zag in haar papieren jurken – of ze nu waren gemaakt van oude zeekaarten of van Japans moerbeischorspapier. Te conceptueel, vonden de modeopleidingen. Te eenzijdig, meenden de kunstacademies.

Maar deze keer móést het genoeg zijn. Lioba kon het dorp waar ze slechts één vriend had gehad niet meer verdragen. Ze werd er doodziek van dat iedereen haar nastaarde alsof ze van het andere eiland kwam, of nog erger: uit de stad.

Zelfs tijdens de drukke kerstnachtdienst – een ander hoogtepunt op de Ouderlingse kalender – ging er nooit iemand naast haar zitten. Elk jaar stond ze na afloop met een glas glühwein in het kerkportaal te verkleumen, terwijl haar dorpsgenoten bij vuurkorven het toneelstukje van de jeugd bespraken. Niemand vroeg ooit wat zij ervan had gevonden. Alleen Dit Troost zei haar gedag, en misschien kwam een van de schapen van Looij, onderdeel van de levende kerststal, haar gezelschap houden. Hoe moest ze nóg een jaar vol met zulke momenten van buitensluiting verdagen? En waar moest ze de energie vandaan halen zich wéér twaalf maanden lang dag na dag te laten opsluiten in dat bastion van vergane glorie, met zijn gesteven gordijntjes en verbleekte bordjes, als ze nu al met de grootste moeite het einde van haar werkweek haalde?

Toen ze net van school kwam, had ze haar tijd nog graag doorgebracht tussen de metalen reclameborden en de vitrinekasten, gevuld met een eeuw aan schoonheidsproducten. Toen dienden de oude verpakkingen als inspiratie voor haar schetsen. Maar de overdaad aan reeds lang gestorven parfums van witte sering en lelietjes-van-dalen was Lioba

steeds meer gaan tegenstaan. Inmiddels walgde ze zo van de bedompte onderwereldgeuren die haar bij binnenkomst overmeesterden, dat het een enorme opluchting zou zijn als iemand haar op een ochtend zou bellen met de mededeling dat de hoogbejaarde museumeigenaresse was vergeten de kraan van haar badkuip dicht te draaien en dat gedurende de nacht al die oude rotzooi van Boldoot, Vinolia, Lux, Castella en Avon in één weergaloze schuimmassa ten onder was gegaan.

Met een hand vol zwarte vegen van uitgelopen make-up klapte Lioba het deksel van de brievenbus open. Ze herkende het beeldmerk op het poststuk dat erin lag onmiddellijk. Als ze nu te lang wachtte, zou ze de brief niet open durven maken. Ze klemde het flessenschip onder haar arm en duwde haar nagel onder het lipje van de envelop. Er kwamen twee blaadjes tevoorschijn. Dat was voor het eerst. Ze vouwde de papieren open in de vrees opnieuw geconfronteerd te worden met die drie genadeloze woorden. Tot. Onze. Spijt. Ze zouden de titel van een thriller kunnen vormen.

TOT ONZE SPIJT, door Lioba Hoogenboom

Net wanneer rechercheur Johnny op het punt staat een ingewikkelde moord op te lossen, neemt zijn baas hem de zaak uit handen. Als een andere agent vervolgens met Johnny's eer gaat strijken, wil de jonge politiemann maar één ding: wraak.

Daar ging haar fantasie weer. Dat kreeg je ervan als de werkelijkheid te grauw voor woorden was. Lioba richtte haar aandacht opnieuw op de brief en wierp een vluchtige blik op het tweede vel. Bovenaan stond: BEOORDELINGSFORMULIER. Eronder: EIGEN ADMINISTRATIE; NIET

BEDOELD VOOR DE ASPIRANT-STUDENT. Het meisje ademde diep uit, zoals ze tijdens een yogacursus had geleerd. Bedaard vouwde ze de A4-tjes op, deed ze terug in de envelop, de envelop terug in de brievenbus, haar dromen terug in haar hart – in het doosje met relikwieën uit haar kindertijd waar ze hoorden. Zit vast in een eigen wereld. Terwijl Lioba zich omdraaide en met de fles in de hand in de richting van de dijk liep, vouwden de weelderige pioenrozen bij het hek zich terug in hun knoppen, vlogen de meeuwen achterstevoren terug naar de Noordzee en veranderde het met zoveel zweet en gebroken ruggen ingepolderde land weer in water. Mist een kunstenaarsmentaliteit.

Aan de andere kant van de dijk lag het gors, een buitendijks natuurgebied van driehonderd hectare dat vóór de afsluiting van het Haringvliet bij vloed overstroomde met zeewater. Bij eb trok het water zich terug in kronkelende kreken en kon je een heel eind over de slikken en zandplaten lopen in de richting van Goeree-Overflakkee, 'het andere eiland', zoals men op Voorne zei, of kortweg: 'Flakkee'.

De bouw van de dam in de jaren zestig had de zeearm afgekneld; het Haringvliet was zoet geworden en de getijden waren verdwenen. Sindsdien was het met riet begroeide gors verruigd. Struweel en grasland verdrongen de velden van vroeger, waar zeekraal, zulte en lamsoor hadden gegroeid.

Op de uiterste grens van het land liet Lioba haar espadrilles achter en schortte ze haar rok op. Ze liep enkele meters het water in. De kou omklemde haar benen en haar voeten zakten weg in tintelzachte modder. Ze hurkte en liet het flessenscheepje drijven. De bolle fles helde achterover en gleed langzaam af naar het oosten; Lioba waadde erachteraan. Wat wil zo'n meisje? Ze liep achter de rietkragen langs die

de oever verborgen hielden en moest haar rok tot boven haar heupen omhooghouden om een diepe geul over te steken. Braafjes. Ze was niet de enige die het water had opgezocht op deze zaterdagochtend, maar ze luisterde niet naar de kreten die vanaf passerende plezierboten kwamen. Toen de fles naar een smalle doorgang tussen het riet koerste, verdween ook Lioba uit het zicht. *Voorspelbaar. Clichématig.*

De manshoge rietstengels groeiden zo dicht op elkaar dat het meisje aan alle kanten omheind werd door blonde en lichtgroene stelen. Ze bezeerde haar voeten aan de stoppels die onder water verstopt lagen en boog zich voorover om de fles, die nauwelijks nog vooruitkwam, op te rapen. Enkele meters verder verzandde het waterpad.

Lioba probeerde boven het riet uit te springen om te zien welke kant ze op moest, maar de pluimen waren te hoog en ze haalde zich open aan een scherpe rietstam. Ze oriënteerde zich op de fletse zon die af en toe tevoorschijn kwam tussen snel voorbijrijvende wolkenmassa's en vervolgde stap voor stap haar weg door het rietbos. Met haar soepele tenen – ook yoga – maakte ze een pad door de halmen steeds tegen de grond te duwen. Dansmuggen zweefden voor haar uit alsof ze haar een richting wezen. Aanlandige wind joeg de hoge toppen van de rietpluimen alle kanten op.

Niet veel later bereikte de mislukte modeontwerpster de rand van het rietbos, niet de noordelijke, maar de oostelijke, en stond ze ineens op een smalle strook hoger gelegen slik die na enkele meters alweer omlaag zakte om over te gaan in een volgend rietbos. Ook rechts groeide nog riet, maar niet zo dicht op elkaar als achter haar: hier glinsterde tussen de stengels door het wateroppervlak van het Haringvliet. Ergens links moest de dijk liggen, maar door jonge bomen en woeste struiken werd hij aan het zicht onttrokken.

Lioba was niet de eerste die op deze natuurlijke verhoging in het landschap was gestrand: recht voor haar lag een oude sloep zonder roeispanen, zo te zien al decennia in onbruik. Bij de achtersteven bevonden zich de resten van een verlaten eendennest en op de overnaads gebouwde romp stond een halfvergane naam (HMS Argo?). Afgezien van twee dwars geplaatste planken die dienden als zitbanken, was de roeiboort leeg.

Ze ging op de voorste plank zitten met haar gezicht naar het water, en deed haar armen over elkaar; het vederlichte flessenscheepje lag op haar schoot. Terwijl ze zo zat, vernauwden haar ogen zich tot spleetjes en begonnen haar gedachten te groeien, steeds hoger, tot ze ver boven haar hoofd uitstaken als rietstengels, hoewel sommige meer weg hadden van berenklaauw – zoals ze woekerden en verlamden.

Haar frêle lijf gleed van het bankje naar de bodem van de boot. Moe van haar bestaan trok Lioba zich terug in de luwte van haar verbeelding, waar HMS Argo een Engels oorlogsschip uit de Eerste Wereldoorlog was dat in het voorjaar van 1917 voor de kust van Voorne op een Duitse mijn liep – en zij de vrouw die 's nachts wakker schrok van de explosie op zee en later bij de dijk het aangespoelde lichaam vond van een matroos, die te Oudering werd begraven onder een houten kruis waarop de vindster *Here lies one whose name was writ in water* schreef. Het grafschrift dat een Engelse dichter bijna een eeuw eerder voor zichzelf had gewenst.

Het was geen bewuste keuze om in de boot te blijven liggen; het gebeurde omdat er niets anders gebeurde. Lioba verstopte zich in de hoeken van haar dromerige lichaam. Ze negeerde haar dorst en de weeïge geur van de patatfabriek verderop in de polder. Vele uren gingen voorbij, maar gaandeweg vervloog het besef van tijd. Ook het besef van plaats

verdween uiteindelijk in een non-descript vacuüm. Toen de avond viel, lag Lioba nog steeds waar ze lag en wees niets erop dat ze binnen afzienbare tijd zou opstaan en terugkeren naar de plaats waar ze vandaan was gekomen.

Ik bes er nog

Ik had allang dood moeten zijn. Er zijn kansen genoeg geweest. Vrieskoude winternachten in een onverwarmde slaapkamer, tuinwerkzaamheden in de brandende zon, levensgevaarlijke verkeerssituaties. Ik maak desserts met rauwe eieren. Ik rook als een ketter. Ik lik mijn vingers af als ik de kip in de pan heb gedaan. Ik klim zelfs op het dak om de bladeren uit de dakgoot te vegen, ik was de zolderramen vanaf een ladder – ik ben tweeënegentig. Een ongeluk zit een klein hoekje, maar niet voor mij.

Een jaar of vier terug was ik er dichtbij. Ik wist zeker dat er iets in mij groeide wat er niet hoorde. Met mijn nicht bezocht ik een paranormale beurs, waar ik door een medium aan haar tafeltje werd genodigd. Ze boog zich naar me toe en pakte mijn hand. Terwijl ze me liefdevol aankeek, bevestigde ze mijn vermoeden: 'U bent Heel Erg Ziek.' Ik geloofde haar meteen. Een mens hoort natuurlijk alleen wat hij wil horen. Ze kon niet zeggen hoelang ik nog te leven had, maar dat ik zeer snel zou overlijden wist ze zeker.

In de week erna bracht ik alles op orde. Ik kocht een graf, voerde de laatste wijzigingen in mijn testament door, controleerde de verzekeringen. Ik sprak uitgebreid met mijn uitvaartbegeleider en legde zijn kaartje op mijn nachtkastje,

zodat men zou weten wie men moest bellen wanneer het uur daar was.

Vervolgens ruimde ik mijn papieren op – ik moest er niet aan denken dat iemand na mijn dood zou gaan zitten snuffelen in mijn spullen. Privacy heb ik altijd erg hoog aangeslagen. Oude kerst- en verjaardagskaarten deed ik weg, samen met rapporten, diploma's en aktes waar niemand ooit naar gevraagd had, noch ooit naar zou vragen. Zelfs het familiealbum ging resoluut in de doos voor de rommelmarkt, hoewel het een gaaf blauwfluwelen exemplaar was met zilveren beslag en jugendstilkrollen op de bladzijden. Op een veiling had het misschien nog een paar honderdjes gedaan.

Toen stuitte ik op de brieven van H.

Hoewel 'stuitte' niet het juiste woord was, want ik wist heel goed waar ze lagen en hoelang ze daar al lagen. Ik had ze altijd bewaard, las ze soms nog als ik een nostalgische bui had of als er 's nachts niets op de radio was. Die regenachtige ochtend kwam er geen nostalgie aan te pas. Het was blinde paniek die mijn handen deed trillen als van een parkinsonpatiënt. Stel dat een vage bekende ze zou vinden. Stel dat hij – God verhoede – zou lezen wat alleen voor mij bestemd was?

Verbranden, dacht ik in een flits. Ik moest ze verbranden, zoals een overdadig opgemaakte diva in een zwart-witfilm dat doet zodra haar affaire ten einde is – om vervolgens haar met valse wimpers omrande blik ten hemel te slaan en flauw te vallen op de divan. Vuurtje stoken in de keuken klonk aantrekkelijk, helemaal omdat het misschien uit de hand zou lopen en zo mijn einde zou inluiden. Het fanatisme van de vrijwillige brandweer hier op het dorp moest echter niet worden onderschat. De kans was niet gering dat zo'n kerel me op de schouder mee naar buiten zou tronen nog voordat de eerste brief goed en wel in de as was gelegd. Bovendien

ging het me te ver om het huis van mijn grootvader in de waagschaal te stellen voor een privéaangelegenheid.

Een tweede idee diende zich aan: begraven. Ik wist meteen de juiste plek – maar ik zag mezelf al gaan, op het dievenuur, in een zwarte jas en op laarzen die ik nadien in een container zou achterlaten. Over mijn hoofd een bivakmuts en in mijn handen een kleine schop. Ik zou via de achtertuinen van de burens naar de pastorie sluipen en stilletjes in de boomgaard verdwijnen. Niemand zou er iets van merken; ongestoord kon ik me van mijn handeltje ontdoen. Dat was misschien mijn stijl als jonge meid, maar als men de negentig is gepasseerd, wordt rondsluipen door andermans tuinen kinderachtig.

Na een sigaretje ebde mijn radeloosheid weg en kwam ik tot de nuchtere conclusie dat ik de brieven gewoon moest weggooien in de oudpapierdoos of de grijze container. In Oudering snuffelt niemand tussen oude reclamekrantjes of het vuilnis van de buurman. Ik weet niet meer precies waar ik ze uiteindelijk heb gelaten. Ik merk dat de laatste jaren fantasietjes soms langer blijven hangen dan herinneringen aan wat er werkelijk plaatsvond. Het zou zelfs kunnen dat ik een oud telefoonboek heb uitgehold en daar het stapeltje enveloppen in heb verstoppt. Of ik heb de brieven versnipperd en in de groene container gedaan – ik heb een grote tuin en altijd veel snoeiafval in de winter.

Achteraf gezien had ik er geen haast mee hoeven te hebben. Ik ben er nog steeds en ik heb zelfs geen longkankerhoestje. Mijn graf is al jaren leeg. Elke dag vraag ik me af waarom ik niet dood ben. Waarom liep het zoals het liep? Waarom kon ik niet wat ik wilde, wist ik niet wat ik wilde, durfde ik het niet te weten?

Nog even en ik ben drieënnegentig. Zelfs daarboven laat

ik haar wachten. Het is al zoveel jaren stil. Het is nooit anders dan stil geweest sinds ze wegging, zelfs als ik pianospeelde was het stil, zelfs die ene keer dat ik het uitschreeuwde, was het stil. In mijn hoofd gonst haar naam echter, al zo lang, bijna mijn hele leven. Telkens als ik opkijk is ze er. Het is zoals in een Egyptische tempel: de goden zijn al eeuwen weg, maar hun cartouches zijn zo onuitwisbaar diep in de wanden gegrift dat je ze niet kunt ontwijken. Isis, Nephtys, Hathor, Maät, Noet... Hanna.

Ze is veertien jaar terug overleden. Ik heb niets in de krant gelezen, geen rouwkaart ontvangen – wie had mij die moeten sturen? Maar toch wist ik het.

Het was eind december en ik had een kerststukje op tafel staan met een orchidee erin. In de vensterbank van de woonkamer bloeiden twee rode amaryllissen. Op de ochtend van de zevenentwintigste hing het kopje van de orchidee slap. Zijn vijf welgevormde kroonbladen bogen gerimpeld omlaag en het steeltje was wit geworden. Gek genoeg hadden de amaryllissen die nacht hetzelfde lot ondergaan. Hun grote rode bloemen lagen in het raam en op de grond. Er zat een vlekje stuifmeel op het tapijt. Een enkele bloem hing nog aan de brede steel, als een vaantje aan een vlaggenstok op een windstille dag.

Mijn altijd uitbundig bloeiende kalanchoë vormde die winter geen knoppen en later sloeg ook de clivia over. Toen wist ik hoe laat het was. Sindsdien heeft geen enkele plant in mijn huis meer gebloeid. Misschien zouden ze het nog geprobeerd hebben als ik haar portret had weggehaald, maar dat deed ik niet.

Ik richtte een klein altaar voor haar in op het dressoir. Rechts een vaasje met bloemen van buiten – een paar vergeet-mij-nietjes, een camelia, een takje sering. Links een

porseleinen beeldje van een meisje met een mandje blauwe bessen. In het midden de sepiakleurige foto, volgens een klein, sierlijk logo genomen in de studio van Reddingius aan de Hereweg in Groningen. Ze kwam uit Groningen. Ik ben er nooit geweest. Haar haar was kort en van nature golvend, haar blik te frivool voor de gelegenheid, haar lippen glanzend. Vaseline, vertelde ze toen ze me de foto liet zien. Ik vroeg haar of ze het nog steeds gebruikte; als antwoord glimlachte ze geheimzinnig. Later kwam ik erachter dat het honing was die haar lippen zo liet glimmen.

‘Waarom geef je me deze foto? Die is gemaakt op je verlovingdag.’

‘Omdat ik op dat moment aan jou dacht.’

‘Je had nog nooit van mij gehoord op die dag. Ik was elf!’

Daar moest ze om lachen. Als ze lachte, had ze van die... Dat hou ik liever voor mezelf.

Er woont bijna niemand meer in Oudering die haar nog heeft gekend. Mijn laatste leeftijdsgenoten zitten in Vlietsteyn. Misschien dat mijn nicht zich haar zou herinneren, maar ik verstop het portret in een laatje als ze op visite komt. Iemand zal de foto weggooien als mijn huis wordt ontruimd. Ik laat haar tot het einde staan.

Ik heb het doodgaan nog niet opgegeven. Elk jaar schenk ik een deel van mijn inboedel aan de rommelmarkt. Het is voor het goede doel en ze komen het ophalen. Ik wijs lukraak een paar kasten aan en laat die jongens de boel leegruimen. Ik ben al heel wat servies- en linnengoed kwijt. De piano is ook al jaren weg – ik ben nooit veel verder gekomen dan Für Elise.

Vorig jaar bleek ik ineens geen panty's meer te hebben; ze lagen allemaal in het kastje met oude handdoeken dat ik liet opruimen. Ik hield toch altijd al meer van broeken. Dit jaar

heb ik iets secuurder in de kasten gekeken voordat de jongens kwamen. Ze hebben de sinaasappelpers, de uiensnijder, de koffiemolen, mijn volledige collectie tupperware-doosjes, wat roestige bakvormen en een doos pannen meegenomen. Verder nog een kast van boven, een salontafeltje en twee oude fauteuils. En al mijn overbodig geworden rokken en jurken. Als ik in dit tempo doorga, is mijn huis over een jaar of drie leeg. Dan heb ik alleen de kleren nog die ik aanheb, mijn koelkast, mijn bed en mijn radio. Er zal een dag komen dat de dood niet meer om mij heen kan.

Andere mensen zouden misschien de hand aan zichzelf slaan, zich van kant maken, van het leven beroven, met de riem van hun overleden keffertje of met het touw waarmee ze anders de tomaten opbinden naar de schuur gaan en zich opknopen, ook al zijn ze negentig. Ik raad het ze niet aan.

Op de parabeurs waar ik hoorde dat ik zeer snel zou komen te overlijden, ben ik naar een lezing over het sterfproces geweest. Ik wilde weleens weten wat me te wachten stond. Een betrouwbaar ogende heer – hij droeg een colbert en een gestreken overhemd – beweerde dat mensen die voor hun problemen in de dood vluchten, zonder pardon worden teruggestuurd naar de aarde om die problemen alsnog op te lossen. Zijn betoog heeft me de lust tot zelfmoord ontnomen. Ik heb geen zin me nog een leven lang te laten opvreten door spijt. Ik zit mijn tijd hier wel uit.

Tot vier jaar terug werkte ik elke dag, behalve op maandag. Ik heb een museum aan huis, gewijd aan mijn grootvader, een drogist die zelf schoonheidsproducten ontwikkelde. Er komen vaak schoolklassen die willen leren hoe zeep wordt bereid, en op vrijdag hangen oudere dames over de vitrines die de merken van vroeger nog eens willen ruiken en onsmakelijke herinneringen ophalen terwijl ze giechelen als bak-

vissen. Ik heb de schoolreisjes liever dan de bejaardenuitjes. Ik kan prima tegen drukte. Het scheelt als je niet alles meer hoort.

Mensen die hun hele leven alleen zijn gebleven, stoppen niet met werken als ze vijfenzestig zijn. Wat moeten die doen in hun eentje? De hele dag tv-kijken? Ik las in een tijdschrift over een zeventigjarige man die na de dood van zijn vrouw de ene na de andere verre reis maakte. Zijn volwassen kinderen waren doodsbenauwd als papa twee dagen geen contact opnam. Zo iemand had niet moeten trouwen en van wereldreizen zijn beroep moeten maken.

Als je elke avond zonder gezelschap doorbrengt en elke ochtend alleen wakker wordt, is het niet erg de rest van de dag mensen om je heen te hebben. Het had niks met vermoeidheid te maken dat ik vier jaar terug iemand heb aangenomen. Een meisje uit het dorp kwam zelf vragen of ik een vakantiebaantje voor haar had. Na de zomer bleef ze toen haar studie niet door bleek te gaan.

Tegenwoordig werk ik alleen als ik zin heb; zes dagen per week ontvangt mijn werkneemster de bezoekers. Het is een aardig kind, wat de mensen ook over haar zeggen. Goed, ze draagt vreemde kleren, maar ze is plichtsgetrouw en inventief. Dankzij haar heb ik tegenwoordig een audiotour. Dat scheelt me heel wat keelpastilles.

Op maandag is het museum dicht. Dan doe ik de was (ik vind het niet prettig als men vanuit het museum mijn ondergoed op de binnenplaats ziet hangen) en lucht ik het beddengoed. 's Avonds kijk ik naar *Egypt Monday* op Discovery Channel, maar het meeste wat ze laten zien ken ik al. Ik heb veel boeken over het oude Egypte gelezen. Sinds mijn medewerkster de computer op het internet heeft aangesloten, hou ik ook de nieuwsberichten op de website van dr. Zahi

Hawass bij. Als ik onverhoopt toch terug moet voor een volgend leven wil ik een man zijn, met net zo'n hoed als dr. Hawass. En ik zou H graag opnieuw tegenkomen, precies zoals ik me haar herinner.

Toen ik vijf was, ontdekte Howard Carter het graf van Toetanchamon. Mijn vader vertelde dat iemand een heel grote schat had opgegraven in de woestijn. Elke week stond er iets over in de krant – welke scheepsmodellen of beeldjes of bekertjes er nu weer naar boven waren gebracht. Een paar jaar later kocht mijn vader het boek van een Nederlandse professor die ernaartoe was gegaan. In dat boek stonden ook foto's van een piramide en van een tempelmuur met de afbeelding van een farao, geflankeerd door twee godinnen. Vader heeft me er nog lang mee geplaagd dat ik zei dat hij me naar Egypte moest brengen – met een stem vol dramatiek zoals alleen jonge meisjes en ouderwetse actrices die hebben: 'Toe vader, breng mij naar dat land!' Ik schaamde me er altijd voor tot dat H bekende dat zij hetzelfde had gezegd toen ze over de ontdekking had gelezen in háár vaders krant. Hoewel onze vaders nooit voldaan hebben aan ons verzoek, heeft zij later zelf het land van de jonggestorven farao bezocht. Haar brieven bewijzen het.

De oude Egyptenaren gebruikten al zeep. Het waren ijdel-tuiten die elke dag in bad gingen; vrouwen schoren zich en mannen maakten zich op. In de ruïnes van de paleizen van de farao's zijn dure glazen cosmeticafljes opgegraven met essentiële oliën en kohl. Er is zelfs een pot vochtinbrengende crème teruggevonden. Ik ben van mening dat ons schoonheidsideaal teruggaat op vrouwen als Nefertiti en Cleopatra VII. Al in de jaren tien van de vorige eeuw maakten Amerikaanse reclametekenaars voor Palmolive advertenties in Egyptische stijl – voorzien van slogans als *When Ancient Egypt*

Was Young en *Re-Incarnation of Beauty*. In Nederland had je in die tijd Sphinx-zeep, van de Leidse concurrent van mijn grootvader. Een ware hausse aan Egyptisch getinte schoonheidsproducten ontstond na de Hollywoodproductie *Cleopatra* (1963). De zeeptabletten die eenvoudigweg de naam van de laatste vrouwelijke farao droegen, waren met hun zwaarzoete synthetische geur jarenlang een groot succes. Dat de lapis-lazuliblauwe verpakking met gouden opdruk eerder naar het dodenmasker van Toetanchamon verwees dan naar Cleopatra deed daar niks aan af.

Ik herinner me dat ik zelf – in navolging van Elizabeth Taylor die Cleopatra in de film vertolkte – opzettelijk te ver doorgetrokken eyeliner boven mijn oogleden aanbracht. Vanwege haar ben ik vijf keer naar die ellenlange spektakelfilm geweest; ik haalde er mijn rijbewijs voor zodat ik in de lichtblauwe Mercedes van mijn vader naar Rotterdam kon. Mijn nicht, met een zwak voor Marcus Antonius, ging met me mee. Twee vrijgezelle dames van ver over de veertig in een zaal vol stelletjes. Het had anders kunnen lopen.

Ik vraag me weleens af of ze minder in mijn hoofd zou zitten als ik na haar vertrek een man had gehuwd, kinderen had gekregen. Zouden die de ruimte tussen mijn gedachten hebben ingenomen zoals H dat nu doet, of was ze er al zo diep ingesleten dat haar aanwezigheid niet meer viel uit te wissen? Zou ik mijn huwelijk lang aan haar zijn blijven denken – wanneer mijn echtgenoot naast me in slaap viel, ik de ramen van de winkel zeemde, met de kinderwagen langs de pastorie liep?

Misschien hebben we allemaal wel iemand die we ons hele leven in ons hoofd meenemen. Een eerste liefde die zoveel indruk maakt dat die als een watermerk in je ziel zit. Dat zou betekenen dat al die mensen die 's nachts het bed met elkaar

delen stiekem aan iemand anders denken, iemand die ze al jaren niet meer hebben gezien, maar niet kunnen vergeten. Wie zou dat toegeven? En de gelukkige, die de jongen die haar hart als eerste stal aan zich wist te binden, denkt zij aan hem, is hij de enige naar wie haar verlangen uitgaat? Of denkt ze aan wie hij was, lang geleden, die zeventienjarige knul met het scheve lachje, die ze nu bedriegt met zijn oudere ik?

De menselijke geest is rusteloos. Wanneer er niets is om hem zoet te houden – een krant, een boek, tv, radio, gesprekken – wanneer hij alleen is met zichzelf en het zwarte gat van de stilte dreigt, springt hij op de voorbijrazende trein van de verbeelding en verliest zich in gefantaseerde landschappen.

Jarenlang vroeg ik me af waar ze was, wat ze deed. Zou ze de ochtend bij vriendinnen hebben doorgebracht? Zou ze die onwillekeurig met mij vergelijken? Zou ze op vakantie gaan naar Zeeland en onderweg hier stoppen, hier op het dorp? Wat zou ze tegen haar man zeggen? 'Ja, ik herinner het me nog precies, de Dorpsring! En de pastorie staat er ook nog! Weet je nog dat we hier pas woonden? Bakker Kramer, het huis van de burgemeester, het snoepwinkeltje van vrouw Nobel... Hoe heette die kat nou van haar... Zoetje! O, en de drogist – zouden ze die zelfgemaakte schoonheidszeep nog verkopen? Die delicate geur... Wat zou ik die graag nog eens ruiken. We kunnen wel even stoppen, toch? Ik ben zo terug.'

De uitdrukking zegt dat men spijt kan hebben als haren op zijn hoofd, maar uit ervaring weet ik dat het mogelijk is spijt te hebben als nagels aan zijn handen, tenen aan zijn voeten, ogen in zijn kop en kleren aan zijn lijf. Het is mogelijk spijt te hebben die de handen verkrampst tot ze eruitzien als rekwisieten voor een horrorfilm met mummies, die de benen slap maakt als vermicellisliertjes in te lang doorge-

kookte soep en die over elke ochtend een grauwsluiert legt, alsof ze per ongeluk uit de trommel komt met de donkere was.

In 1940 werd haar man beroepen in Friesland. Tijdens de oorlog verwaterde het contact – letterlijk, want de Duitsers staken op Voorne de dijk door. De hele polder stond blank. Ik heb de laatste oorlogsjaren doorgebracht bij familie in de Haagse Schilderswijk. Het was er krap en we hadden elke dag ruzie. Ik sliep in één bed met een achternachtje van tien, dat elke avond vroeg of ik haar rug wilde kriebelen en haar koude voeten tegen mijn kuitens legde. Op de Vaillantlaan ontmoette ik een ss'er die me uitnodigde om iets te gaan drinken, maar ik zei nee. Vlak erna was het bombardement op het Bezuidenhout. Het stof en de glassplinters lagen tot bij ons in de straat. Pas drie dagen na de bevrijding durfde ik weer naar buiten.

Na de oorlog werkte ik in de zaak – het is pas een museum sinds '77 – en in mijn vrije tijd las ik goedkope romannetjes. *Hij is me vergeten, dacht ze somber, onze liefde stelde niets voor. Was het wel liefde? Als ik naar hem toe zou gaan, lacht hij me uit en legt hij zijn arm achteloos over de schouder van een beeldschone brunette.*

In die tijd had ik een vrijer uit Zuidland, een boekhouder. Hij mocht dan goed met cijfers zijn, met knoopjes had hij meer moeite. Elke keer als hij iets probeerde, trok hij ze van mijn blouse, en moest ik ze er op het toilet snel aanzetten voordat zijn moeder doorkreeg wat haar zoon uitspookte met die keurige dochter van de drogist. Toen het voor de zoveelste keer gebeurde, gaf ik hem de bons. Ik realiseerde me dat ik hem nooit had gewild. Mijn lichaam was een tempel geworden nadat H het had gekoesterd. Hoe kon ik die laten ontheiligen door een hork die vette vegen achterliet op de wandschilderingen en de gouden beelden omstootte?

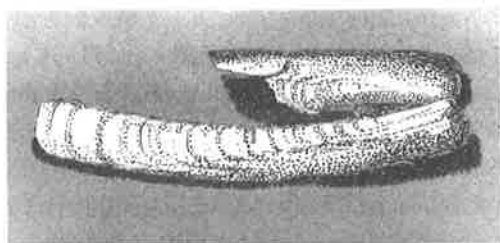
Ik neem het mezelf niet kwalijk dat ik toen geen contact met haar heb gezocht. De vrouw van een dominee val je niet lastig. Wat kon ik anders doen dan ervan uitgaan dat ze inmiddels een gezin had en mij beschouwde als een avontuur-tje uit haar jonge jaren? Wat ik mezelf kwalijk neem, wat ik niet kan goedpraten of vergeven, is dat ik heb gezwegen als een koningsgraf toen uiteindelijk háár brieven kwamen. Waar niets dubbelzinnigs in stond. Die eenzaam, hoopvol, vragend, verlangend van toon waren.

Nog altijd weet ik niet waarom ik niets heb gedaan. Ik stond ermee in mijn handen en vergat te denken, te ademen. Bloedstollend stil en ondoorgrondelijk als de sfinx. Ik moet ten diepste een angstig mens zijn. Bang voor dit leven en bang voor het volgende.

Ik heb maar twee geheimen. Het andere is dat ik nooit zeep gebruik. Ik geef de voorkeur aan doucheolie. De vloer van de cabine wordt glibberig en ik hoop dat ik uitglijd en mijn heup breek. Ik weet wel dat men niet sterft aan een heupfractuur, maar tijdens de operatie kunnen zich complicaties voordoen. Als je eenmaal in het ziekenhuis ligt, ben je weer een stap dichterbij je einde.

ZEVEN EEUWEN

BEGEERTE

Midden in de nacht zat Wolff op een betonnen richel op de dijk langs het Haringvliet. Hij leunde met de ellebogen op zijn knieën en hield tussen zijn handen zijn lievelingsboek geklemd, een veertiende-eeuws handschrift uit Noord-India met citaten uit de *Kama Sutra*, versierd met bladgoud en voorzien van twintig illustraties in kleur en een zijden omslag. Het was zijn kostbaarste bezit, een boekje van twaalf bij twintig centimeter, ooit gekocht op een veiling in Engeland. Hij liet zijn hoofd hangen en tikte onophoudelijk met de eeuwenoude rug van het boek tegen zijn voorhoofd, zodat er een rode vlek ontstond op de plek waar hindoes een tilak dragen.

Wolff wist niet hoe dat moest, janken. Een hoog en schrill geluid, dat leek op de kreet van een buizerd, kwam hortend naar buiten en kleine tranen strandden in de stoppels op zijn kaken. Hij had zich expres niet geschoren. Voor háár. Omdat hij wist dat ze hield van mannen met een ruig uiterlijk. Maar zijn ruige uiterlijk was niet genoeg geweest om haar te verleiden. Dit is de druppel, dacht Wolff steeds, het is genoeg.

Het lot was wrang, hij had er geen ander woord voor. Op papier was hij de beste minnaar die een vrouw zich kon wensen. Voor hem was seks niet het bevredigen van zijn lust, het

was het zuiveren van die lust, zodat die beide partners een extatische ervaring kon bezorgen die iedere vorm van kortstondig genot overtrof. Wolff kende uiterst geheime technieken, hij wist hoe je de heilige energieën van Shiva en Shakti kon samenbrengen. Hij bezat kennis die lang geleden verloren was gegaan, die van ver vóór de Kama Sutra stamde en die hij zich eigen had gemaakt door eeuwenoude tantrische geschriften te bestuderen en in de leer te gaan bij Indiase goeroes. Wolff beschouwde zichzelf als de archeoloog van de ware erotiek, klaar om zijn wijsheid met een geperverteerde wereld te delen. Maar er was geen vrouw die met hem naar bed wilde. Iedereen die ontkende dat dat wrang was, kon een rechtse directe krijgen.

Paul-Rudo Wolff had nooit begrepen wat het in hem kon zijn dat vrouwen afstootte. Hij was niet lelijk en er alleen maar aantrekkelijker op geworden sinds hij de vijfendertig was gepasseerd. De echtgenotes van studievrienden vonden hem galant, oprecht geïnteresseerd en zeker niet opdringerig. Toch ging het telkens mis als hij een sympathieke vrouw bij hem thuis uitnodigde. Hij schonk de juiste wijn, had bloemen neergezet, gaf de dame in kwestie de gelegenheid zich op te frissen in zijn smetteloze badkamer, en als ze informeerde naar de indrukwekkende boekenwand in zijn slaapkamer vertelde hij geanimeerd over zijn erotische bibliotheek, die een kleine duizend boeken omvatte in dertien talen, van werken met een instructieve, literaire of esoterische aard tot filosofische en historische studies. Sommige boeken waren zelfs erg oud en waardevol, zoals het Indiase manuscript.

Daarna ging het fout. De dame bekende dat ze het nog wat vroeg in hun relatie vond om seks te hebben, dat ze plotse-

ling ongesteld was geworden of gek genoeg ineens niet zo'n zin meer had. Sinds vanavond wist Wolff precies waar het aan lag. Dankzij een beeldschone zwarte madonna die luisterde naar de naam Alisha. Zij was de eerste – in al die jaren! – die haar gedachten over hem onomwonden had geformuleerd. Die niet om de hete brij heen draaide met vage excuses en verontschuldigende glimlachjes. Wolff vroeg zich af of al die vorige vrouwen hetzelfde gedacht hadden toen ze zijn slaapkamer zagen. Dat ze waren beland bij een geile psychopaat die de charmante huisarts uithing, maar ondertussen camera's in de lamp had gemonteerd en zijn spectaculaire homemade video's via internet verkocht.

'Ik laat me niet nemen door een freak!' had Alisha over de overloop geschreeuwd vlak voordat ze de brede, witte trap van Wolffs laatnegentiende-eeuwse artsenvilla af was gestormd. Wolff was haar achternagehold om haar duidelijk te maken dat 'haar nemen' wel het laatste was wat hij in gedachten had. Dat dat een volstrekt verkeerde voorstelling van zaken was, een betreurenswaardig eindpunt van eeuwenlange masculiene dominantie. Hij riep haar na dat het hem er nu juist om ging de vrouw haar heilige seksualiteit 'terug te geven'.

'Whatever,' zei Alisha met afwerende gebaren en een stem die haar afschuw geenszins verhulde. Daarna had ze de voordeur met zo'n dreun achter zich dichtgetrokken dat het authentieke glas-in-loodraam erboven beefde in zijn authentieke kozijn.

De huisarts bleef verslagen achter in de donkere vestibule. 'Ik had je kunnen verlossen,' fluisterde hij tegen de gestileerde deur. Als ze was gebleven had hij haar kunnen laten zien hoe ze één kon worden met de kosmos, hij had haar een lichaam van licht willen geven. Met alle liefde had hij haar

teruggebracht naar het aardse paradijs. Hij had zo lang gestudeerd – alleen voor haar, voor de vrouw, om haar te redden. Maar ze wilde niet. Ze bleef liever gevangen in oude opvattingen die haar reduceerden tot niet veel meer dan een seksslavin.

Het maakte Wolff allemaal niet meer uit. Hij was niet in staat gebleken de vrouw te bevrijden. Deze nacht had hij eindelijk zijn conclusies getrokken. Zittend op het lage muurtje boven op de dijk kwam hij tot inzicht. Hij had er geen bodhiboom of verlichtende droom voor nodig, dit kale beton dat hier en daar al afbrokkelde, was genoeg om helderheid in zijn hoofd te brengen: geen vrouwen, geen boeken, geen studie meer. Hij zou niet langer streven naar iets wat niet voor hem was weggelegd. Die bron van lijden zou hij uit zijn leven bannen, hoe moeilijk dat ook mocht zijn. Geen vrouw zou hij meer aankijken. Vanaf nu ging hij zich richten op het nederig vervullen van zijn dagelijkse taken.

Het was goed, hield Wolff zichzelf voor. Die dagelijkse taken waren niet de minste. Hij had mooi werk. Zinvol werk. Werk dat veel te lang in de schaduw van zijn hogere streven had gestaan. Zonder dat werk had hij nu niet óp de dijk gezeten, maar was hij er een kilometer verderop met zijn Audi vanaf gereden, zoals men op een eiland als Voorne pleegt te doen wanneer de smaak van het leven te bitter is geworden.

Wolff haalde diep adem en wreef zijn kaak droog langs het zachte katoen dat over zijn brede schouder spande – krachttraining, daar kon hij nu ook mee ophouden. In zijn broekzak begon iets te trillen.

‘Met Dit Troost,’ zei een warme vrouwenstem aan de andere kant van de lijn. Wolff verzette zich tegen de gedachte aan een ontklede Dit Troost – een jaar of tien ouder dan hij en moeder van een volwassen zoon – met slechts een brede

riem om haar slanke middel waaraan links haar handboeien en rechts haar dienstwapen bevestigd waren.

‘We hebben een jonge vrouw gevonden op het gors bij Ouderling. Bewusteloos. Geen tekens van een misdrijf.’

Wolff schoof zijn telefoontje terug in zijn zak en legde het boekje met Kama Sutra-citaten naast zich neer. Hij liep naar de onderkant van de dijk, hurkte dicht bij het water en stroopte zijn mouwen op. Met natte handen wreef hij over zijn gezicht en door zijn haar. Een jonge vrouw gevonden. Op een steenworp afstand, in een oude roeiboort tussen het riet. Een hypo? Een overdosis van het een of ander? Suf geneukt door haar foute vriendje?

Zonder zich al te veel illusies te maken over zijn kansen bij het onbekende meisje stapte Wolff de auto in. Hij borg het middeleeuwse handschrift op in het dashboardkastje en opende zijn panoramadak. Het was aangenaam 's nachts door de uitgestorven polder te rijden, de wind in zijn haar, en met de snelheid die een arts zich kan veroorloven als hij op weg is naar een spoedgeval.

Het was niet de uitgesproken wens van zijn ouders geweest dat Wolff huisarts zou worden, maar ze hadden onbewust een doorslaggevende rol gespeeld in zijn beroepskeuze. Toen Wolff vijf was, kreeg hij voor Sinterklaas een huidkleurig, plastic koffertje met doktersinstrumenten. Prompt verloor hij zijn interesse in hamertje-tik en pimpampet, en ging hij wekenlang elke dag naar school met een oranje stethoscoop om zijn nek en een blauwe oorkijker in zijn jaszak.

Al snel vond iedereen het normaal dat Wolff spreekuur hield in de poppenhoek en tijdens het voetballen alleen in actie kwam als er iemand werd getackeld en kermend op de grond lag. Het jongetje dat altijd onopvallend was geweest,

wilde geen dokter worden, hij wás het al. Op de ongelukkige dag dat Jan-Dirk van het klimrek viel en zijn been brak, was dokter Wolff als eerste ter plaatse om de ernst van de situatie in te schatten, en een jaar later, toen de moeder van Melle op school kwam vertellen over haar ziekte, had Wolff de jongen die naast hem zat een klap gegeven toen deze botweg vroeg of ze haar pruik even af wilde doen.

Pas in de vijfde klas liet Wolff zijn koffertje thuis. Steeds vaker was hij te vinden met zijn neus in boeken over anatomie of met spectaculaire kleurenfoto's van het groeien van een embryo in de baarmoeder.

'Het is geen hóbbý,' zei hij gepikeerd tegen zijn goedbedoelende juf. 'Ik moet blijven op mijn vakgebied. Atletiek is mijn hobby. Een gezonde geest in een gezond lichaam.'

Op het Apollo College nam zijn passie voor het menselijk lichaam nog serieuze vormen aan. Hij werd het hulpje van de onderwijsassistent van biologie – tevens bedrijfshulpverlener – en volgde op kosten van de school een EHBO-opleiding en een reanimatiecursus zodat hij de drie P's, destijds de standaard, kon toepassen als Harry een vrije dag had.

P1: PRATEN. Daarmee bracht Wolff de meeste meisjes weer bij bewustzijn als ze het lieten voorkomen te zijn flauwgevallen tijdens de grote pauze.

P2: PIJN. Zodra Wolff tegen de vriendinnen van een bewusteloos meisje zei dat hij een pijnprikkel wilde geven, kwam het meisje in kwestie gegarandeerd onmiddellijk weer bij.

P3: POLS. Het was hem één keer niet gelukt die te vinden, bij meneer Van Erp die een week later met pensioen zou gaan en tegen het einde van een les van zijn bureaustoel gleed. De naar koffie en leverpastei ruikende wiskundedocent was de

enige op wie Wolff ooit mond-op-mondbeademing en hartmassage had moeten toepassen; hij had het leven van de man ermee gered, maar niet kunnen voorkomen dat hij zelf na afloop een uur kotsend boven de toiletpot hing.

Tijdens pauzes en tussenuren waren het vooral giechelende meisjes uit de onderbouw die Wolff opzochten in het hok van Harry, maar als hij door de gang liep, spraken ook de fanatieke hockeyers en tennissers hem aan. Zowel sporter als aankomend arts voelde zich heel wat als op professionele toon pijntjes en herstelprocessen werden besproken, en er precies genoeg medische termen vielen om indruk te maken op schaaachtig toekijkende omstanders.

Hij had er nooit rekening mee gehouden dat hij niet zou worden ingeloot bij geneeskunde, maar toen het onmogelijke toch gebeurde, besloot Wolff om op het Apollo College te blijven. Zijn aanzien onder leerlingen was zo groot dat het de docenten begon te ergeren, maar een jaar later had hij al zijn cijfers een punt opgehoogd en behaalde hij voor de tweede keer zijn vwo-diploma, deze keer met een tien voor biologie.

De lijn van uitmuntende prestaties trok hij tijdens zijn studie door, behalve bij vrouwengeneeskunde, waar hij een professor trof die een diep wantrouwen koesterde tegen iets te knappe brallers die zijn colleges gebruikten om de vrouwelijke aanwezigen te ondervragen over de meest intieme details van hun lichaam.

Wolff voltooide het eerste deel van zijn studie met hoge cijfers. Toen echter bleek dat hij niet verder wilde in een van de prestigieuze specialismen, kwam er een delegatie van drie hoogleraren langs om hem op andere gedachten te brengen. Hij luisterde niet. Wolff wilde vrijheid, het land in, mensen helpen, net als zijn vroegere huisarts de bewonderde dokter

zijn van een kleine gemeenschap. Hij koos ervoor om huisarts-in-opleiding te worden bij een praktijk op Voorne-Putten, die hij niet lang na zijn afstuderen kon overnemen.

De jonge arts had het naar zijn zin in Oudering. Het enige nadeel van het dorp was het schrijnende tekort aan ruimdenkende vrouwen die zich met hem wilden verenigen in een liefdevolle maïthuna. Na aanvankelijke drukte was Wolffs praktijk echter steeds rustiger geworden en inmiddels had de arts genoeg tijd om tussen de consulten door prikkelende berichtjes te sturen naar de nieuwe vrouwelijke leden van de datingsites waarop hij actief was.

Door zijn scherpe geheugen kende Wolff bijna al zijn patiënten van naam en gezicht, maar de jonge Ouderingse die nu gevonden was, kon hij zich niet voor de geest halen. Hij moest haar toch een keer gezien hebben – elk meisje had wel eens keelontsteking, wilde aan de pil of dacht dat ze de ziekte van Pfeiffer had. Kon deze jonge vrouw aan zijn aandacht zijn ontsnapt?

Zelfs als ze nooit iets mankeerde en heel gezond leefde, had hij haar moeten zien als ze in topje en trainingsbroek ging hardlopen of skaten. Of als ze op maandagavond op haar hippe transportfiets snel naar het dorpshuis racete om nog op tijd te zijn voor de streetdanceles.

Maar misschien was ze bang voor dokters. Verborg ze haar ongemakken voor haar ouders. Keek ze op internet als ze zich niet lekker voelde. Probeerde ze het te negeren. Bleef ze in bed liggen tot het overging – maar het ging niet over, het werd steeds erger totdat ze tijdens een wandeling over het gors op een zaterdagavond in mei niet goed werd en zomaar bewusteloos neerviel.

Er was geen enkele reden om bang te zijn voor dokter

Wolff. Hij had jaren ervaring als huisarts. Hij sprak zalvende woorden. Hij was geboren voor dit vak. Wolff ging haar beter maken.

Het huis waar de arts moest zijn, een voormalige boerderij, lag ver verwijderd van de dorpskern, even voorbij de plaats waar in '53 de dijk was doorgebroken. De schaduw van het monument, een stalen zuil die bij gebrek aan menselijke slachtoffers werd opgericht ter nagedachtenis aan het verdronken vee, reikte tot op de onverlichte weg. In de berm stond een politiewagen.

Wolff draaide soepel het rommelige erf op en parkeerde tussen een roestige pick-up en een soort palmboom die uit een olievat groeide. Toen hij uitstapte, werd het zachte leer van zijn schoenen bedekt met een dun laagje opstuivend steengruis. De arts nam de vervelozе schuur en het vervallen woongedeelte – scheuren in de muur, scheef gezakt kozijn – met een flauwe glimlach in zich op. *Outlaw territory*, dacht hij. Misschien zou hij binnen een ongetemde *saloon girl* aantreffen.

De werkelijkheid bleek zijn fantasie te overtreffen. De jonge Lioba Hoogenboom (zo'n naam zou hij onthouden hebben) die op een oude, groene bank onder een dekbed met viooltjes lag, was geen *cancandanseresje*, maar een heuse *Southern belle*. Haar bleke huid stak flatteus af bij haar lange, donkere haar en haar rode jurk bestond uit een strak lijfje boven een enorme rok. Het enige wat nog aan het plaatje ontbrak was een paar kanten handschoenen en een lint om haar nek. En een kuitlange onderbroek met strikjes onder aan de pijpen.

Ook het huis waar ze woonde, naar bleek met haar grootvader, ademde een on-Hollandse sfeer. Midden op tafel

stond een grote fles tabasco en in de woonkamer waren een bizonschedel boven de tussendeur en een reusachtige cactus de blikvangers. De arts ontdekte verder een kleine trom die wat uit het zicht geschoven in een hoek stond en een flessenscheepje op een hoog, rond tafeltje naast de bank.

Wolff herinnerde zich dat hij de grootvader al eens had gezien tijdens een van de rommelmarkten op het dorp. Hij had een praatje met de man gemaakt toen hij bij de boekenkraam een oud fluwelen fotoalbum kocht met een dichtgeroest slot, enkel omdat het boek zo verleidelijk zacht aanvoelde. De grootvader – hij schatte hem rond de zeventig – was een benige kerel met een grijs staartje in zijn nek en een rode bandana om zijn hoofd, die contrasteerde met zijn gevoelige, lichte ogen. De man deed Wolff denken aan een Amerikaanse zanger, maar hij kon niet op diens naam komen.

‘Wat denk je?’ vroeg Dit Troost hem nadat hij ademhaling, pols en pupilreflex van de patiënte had gecontroleerd, rectaal haar temperatuur had gemeten en met een vochtige duim wat mascara van haar wang had geveegd. ‘Zal ik een ambulance bellen?’

Met de kenmerkende grijns waarmee hij vrouwen graag in verlegenheid bracht, keek de huisarts op naar de agente. Hij negeerde de aanwezigheid van de tweede agent, haar echtgenoot, en schudde geruststellend zijn hoofd. Wolff had niet de indruk dat er wat ernstigs aan de hand was met het meisje. Iets in haar houding had onmiddellijk zijn argwaan gewekt, alsof het allemaal spel was. Toen hij de thermometer bij het meisje naar binnen had geschoven, had haar trillende kaak haar verraden.

‘Zou ik misschien even met haar alleen kunnen zijn?’ Wolff richtte zich bewust tot de grootvader. Die haalde zijn schouders op.

'Geheime technieken?' informeerde Ard Troost met een geamuseerd lachje terwijl hij achter de anderen aan de woonkamer uit liep.

'Ja, zoiets,' mompelde de arts.

Toen hij alleen was met Lioba sjoerde hij haar voorzichtig overeind. Hij ging achter haar zitten en trok het meisje naar zich toe. Haar lichaam hing warm en loom tegen hem aan; haar hoofd lag tegen zijn borstkas. Wolff streelde haar hals en schouders, zocht naar de sluiting van haar stugge jurk. 'Laat mij je helpen,' fluisterde hij. Op zachte, zorgzame toon probeerde hij haar te overreden haar toneelstukje op te geven en met hem mee naar huis te gaan. Hij zou alle blokkades die ze ervoer opheffen - prana, kundalini, al haar energieën zouden vrij kunnen stromen, haar in balans brengen. Ze kon erop vertrouwen dat hij wist waar hij zijn handen moest leggen, dat zijn aanraking genezing zou brengen voor zowel haar lichaam als haar geest. Een hoger bewustzijnsniveau - en uiteraard geweldige seks - lag binnen handbereik. Maar alleen als ze ervoor koos, natuurlijk.

Lioba hield zich slapende, dacht Wolff. Hij concludeerde dat hij beter zijn best moest doen om haar te overtuigen van zijn kwaliteiten als tantrameester. Als hij een voorschot nam op haar toestemming kon hij haar laten zien wat liefdevolle aanraking vermocht.

De arts legde het meisje weer op haar rug en stroopte haar jurk omlaag. Daarna plaatste hij zijn linkerhand op haar hart; zijn rechter bedekte haar yoni. Hij stelde zich voor dat hij een straal van liefde naar haar linkeroog stuurde. Dat het oog zijn licht niet ontving, nam hij voor lief. 'Adem met me mee,' zei hij en hij blies vanuit zijn buik zijn adem langzaam uit.

Wat volgde was een ingewikkeld ritueel, waarin Wolff zijn

seksuele energieën activeerde en via zijn handen door Lioba's lichaam liet stromen en weer terug naar het zijne. Hij raakte haar chakra's aan, telde zijn ademhalingen, probeerde zijn lingam in bedwang te houden en werd steeds korzeller.

Hij had zoveel te geven, maar het zou prettig zijn als iemand zijn gave waardeerde, of op zijn minst meewerkte. Zijn ademhalingsinstructies zou uitvoeren. Hem ook eens wat gunde. Hij had die duizend boeken niet voor zijn eigen plezier gelezen! Waarom deed ze niet gewoon haar ogen open? Was het nou echt te veel gevraagd om te ontvangen wat hij haar aanbood? Hij kon haar nog zoveel liefde sturen als hij uitademde, als zij vervolgens bleef weigeren die liefde in te ademen, hield het wat hem betreft op.

'Ik weet het niet,' zei Wolff toen hij de anderen weer in de woonkamer had gelaten. 'Haar vitale functies zijn allemaal in orde; ik zie geen reden waarom ze niet bij bewustzijn zou zijn. Het lijkt nog het meest alsof ze in een heel diepe slaap is verzonken.'

'Moeten we dan wachten tot ze wakker wordt? Hoelang kan dat gaan duren?' vroeg de grootvader bezorgd. 'Is er verder niks wat u kunt doen?'

De arts fatsoeneerde Lioba's haar en dacht na. 'Het enige wat ik nog niet heb gedaan is een pijnprikkel toedienen,' zei hij. 'We kunnen zien of ze daarop reageert.'

De grootvader wierp een blik op de agenten en stemde toe. Hij maakte een gebaar waaruit sprak dat hij alles zou proberen wat ook maar de geringste slagingskansen had.

Wolff pakte een pen uit zijn borstzakje en duwde ermee op het nagelbed van Lioba's linkerwijsvinger. Toen de gewenste reactie uitbleef, fixeerde hij met zijn duimnagel de zenuw

die zich net onder het bot van haar rechterwenkbrauw bevond. De nagel liet een fikse afdruk achter op de tere huid boven het oog, maar ook nu reageerde het meisje niet.

Weifelend stapte de arts over op de ouderwetse methode waarmee hij ooit zijn docente Frans, flauwgevallen toen een muis een sprintje door haar lege lokaal waagde, had bijgebracht. Hij plaatste zijn vingers nauwkeurig op de gevoelige spier boven het rechtersleutelbeen van zijn patiënte en kneep erin. Ze gaf geen krimp.

Misschien was hij te voorzichtig geweest. Wolff kneep nogmaals, nu harder. Geen respons. Niks. Hij stond perplex. Kon ze pijn negeren? Of wilde ze niet dat hij haar wekte? Was dat het? Probeerde ze hem een hak te zetten, stak ze de draak met zijn medische talent? Wolff kneep opnieuw in haar schouder, deze keer zo krachtig dat er onmiddellijk een bloeditstorting optrad, maar hij liet niet los. Als ze dacht dat hij zich voor schut liet zetten, dan had ze het mis.

'Genoeg, Wolff!' beval Ard Troost op een toon die geen tegenspraak duldde.

De rode vlek op de schouder van het meisje staarde de arts aan. Hij ontweek de vragende blikken van Dit en de grootvader. 'Niks aan de hand,' zei hij luchtig. Hij liet zijn instrumenten in zijn tas vallen. 'Laat haar maar slapen en bel me als haar toestand verslechtert.' Bijna voegde hij eraan toe dat hij de volgende dag terug zou komen, maar op het laatste moment slikte hij het standaardzinnetje in. Dit meisje was niet van plan zich te laten genezen – niet door hem.

Op de terugweg dwaalden zijn gedachten af naar de volle lippen van Alisha, de koperen vonken in haar ogen, haar beloftevolle rondingen. Ze zou perfect zijn geweest. Die lenige cowgirl trouwens ook. Zonder dat hij het merkte, gleed zijn rechterhand in de dokterstas op de rijdersstoel. Dat hij de

thermometer had gepakt en naar zijn neus had gebracht merkte Wolff pas toen de geur die eraan kleefde een opwindende sensatie door zijn lichaam joeg. 'Kap ermee!' beet hij zichzelf toe. Hij opende het raam en wierp de thermometer verre van zich, diep de duistere nacht in.

Waar was hij mee bezig? Moest hij werkelijk iedere vrouw die hij ontmoette zien als een shakti, moest hij zich ieder uur van de dag met de maïthuna bezighouden? Wolff wreef over de pijnlijke plek tussen zijn ogen en kamde zijn haar met zijn vingers strak naar achteren. Hij wist wat hem te doen stond, hij kon er niet langer omheen.

Toen begon hij voor zich uit te prevelen, een enkele zin die hij maar bleef herhalen, alsof het mantra was.

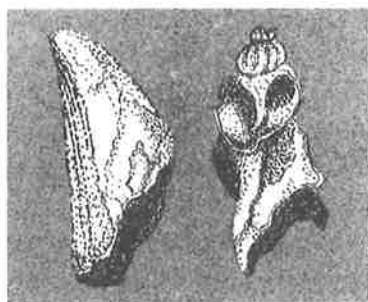
Ik laat alle begeerte los.

Ik laat alle begeerte los.

Ik laat alle begeerte los.

WAT ZOAL AANSPOELT

OP EILANDEN

Het gerucht dat er iets vreemds aan de hand was met de kleindochter van Brok Roos verspreidde zich op de zondag na de rommelmarkt met ongekende snelheid over Oudering. De slapeloze vrouw Tuk was de eerste die onraad rook; zij had die nacht de auto van Troost en later die van Wolff langs zien scheuren en haastte zich vroeg in de ochtend naar buiten om de buurvrouw te polsen. De buurvrouw, die behoorde tot het handjevol kerkgangers, had niks gehoord, maar beloofde op het dorp te informeren, wat ze meteen deed tijdens het orgelspel voorafgaande aan de dienst. Een van de dorpsgenoten die ze sprak was vrouw Vrolijk, die bevriend was met vrouw Noordermeer die naast het echtpaar Troost woonde. Vrouw Noordermeer kwam op het laatste moment de kerk binnen zodat vrouw Vrolijk haar pas kon aanspreken tijdens de koffie. Sija Noordermeer had die ochtend haar burenen in de tuin horen praten over de kleindochter van Brok en koppelde het ene onmiddellijk aan het andere. Sjon Janus ving het gesprek op terwijl hij rondging met de cake. Hij beweerde dat hij Lioba Hoogenboom op zaterdag al vroeg had zien weggaan van de rommelmarkt. Sprina Vrolijk, die haar nieuwsgierigheid nu niet meer kon bedwingen, wikkelde de bos bloemen uit de kerk in een krant en kondigde aan even langs te fietsen bij

Brok. Sija Noordermeer had haar boterham nog niet op toen Sprina haar al belde om uit de doeken te doen hoe het arme kind ervoor stond, waarna Sija haar kerkvriendin belde, die vervolgens vrouw Tuk belde, die haar schoonzuster belde, die bij haar moeder op de koffie ging, die het tegen de buurman zei, die het weer aan zijn vrouw vertelde – maar die had alles allang gehoord van haar vriendin die een affaire had met de buurman van huisarts Wolff.

In de loop van de dag werden de praatjes over Lioba's toestand steeds verontrustender (er werd inmiddels gesproken over *daders*; het politieonderzoek zou in volle gang zijn), maar het duurde niet lang voordat de dorpsbewoners zich herinnerden dat het meisje altijd al een vreemde was geweest. Net als haar moeder. Misschien had dat kind alles gefantaseerd. Ach, het zou wel loslopen. Nog vóór het avondeten ging iedereen weer over tot de orde van de dag.

Een van de weinige dorpsgenoten bij wie de bezorgdheid niet overwaaide, was Broks buurman Lem Looij, die ooit met een bewonderend oog naar Lioba's moeder had gekeken toen er nog weinig met haar aan de hand leek. Lem had zelf geen kinderen, tot zijn spijt, en hij zag Lioba jarenlang graag naar zijn stallen komen. Toen ze jonger was, zat ze soms uren bij de kalfjes of een nest jonge katten. Een enkele keer verstopte ze zich op de hooizolder; Lem wist dat ze niet populair was op school en liet haar met rust. Hij begreep het meisje beter dan ze kon vermoeden.

Vanaf het moment dat Lem hoorde dat zijn buurmeisje was geveld door een mysterieuze ziekte die haar in slaap hield, liep hij te dubben over manieren om haar te helpen. Als Wolff haar niet had kunnen wekken met zijn pijnprikkel – wat wekte haar dan wel? Het geluid van Lems cirkelzaag? Een felle lamp, de penetrante gierlucht? Ideeën ge-

noeg, maar zou Brok Roos openstaan voor een plan van Lem Looij, de dorpsdromer?

Looij had filmster willen worden. Al op zijn veertiende speelde hij zijn eerste figurantenrol in een productie van de kleine toneelvereniging „De Ouderlingse komedianten”. Elk jaar groeide zijn bijdrage aan de blijspelen die in het dorpshuis werden opgevoerd, maar juist toen Lem toe was aan zijn eerste gesproken rol fuseerden de komedianten met de Prot. Chr. Toneelver. „De ernstige spelers” uit Zuidland. Bij het nieuwe gezelschap, dat de naam „Een Traan en een Lach” kreeg, ondervond Lem stevige concurrentie van een drietal zelfverzekerde slagersonen uit het buurdorp. Telkens wanneer de jonge boer naar voren bracht dat hij klaar was voor een hoofdrol, overtuigden zij hem ervan dat hij de enige was die over de kwaliteiten beschikte om de-man-in-de-kapperszaak of ober 2 overtuigend te kunnen neerzetten. Lem schikte zich vervolgens in zijn lot en thuis, gezeten aan zijn keukentafel met uitzicht op het erf, arceerde hij de drie regels die hij uit zijn hoofd moest leren terwijl zijn zus zwijgend lauwe koffie in zijn mok schonk.

De acteur repeteerde zijn teksten op de tractor, het script op schoot, of tijdens het melken van de koeien, zodat de chauffeur van de regionale melkunie vreemde dialogen opving als hij zonder aankondiging de stal in liep.

LEM: ‘Recht? Noemt u dit recht? Dit kapsel is zo scheef als een jonge wilg bij windkracht zeven!’

AALTJE 57: ‘Mmmm.’

LEM: ‘U kunt fluiten naar uw geld, hoort u me? U bent een waardeloze kapper!’

AALTJE 57: ‘MMM000EEEEEE!’

Iemand met meer ambitie zou hoogst ongelukkig zijn geworden van de miskennis die hem, zelfs van zijn eigen vee, ten deel viel, maar Lem was een dromer, geen elleboogwerker. Hij lééfdde om te spelen. Als hij op de tractor zat en ploegvoren door zijn land trok, was hij niet Lem-Looij-op-de-Turbomatik, maar Ben Hur op zijn renwagen die zijn paarden de sporen gaf om de listige Messala in te halen in het strijdperk van Pontius Pilatus. En wanneer hij 's avonds een laatste ronde door de stallen maakte, was hij James Bond op vijandelijk terrein, die in één oogopslag de valstrikken van zijn opponent doorzag en behendig wist te ontwijken, zijn pistool – een opgerold en haakvormig gevouwen exemplaar van het Agrarisch Dagblad – in de hand.

Wanneer er een soundmixshow voor acteren had bestaan, had Lem zich ogenblikkelijk opgegeven om met zijn doorleefde versie van Don Corleone jury en publiek te imponeren. Helaas moest Lem machteloos toezien hoe onbekende zangers en zangeressen beroemdheid verwierven via de televisie, terwijl zijn talent die kans moest ontberen. De enige keren waarop hij de vreemde sensatie meemaakte zichzelf op de beeldbuis te zien was bij het afspelen van een videoband met een opname van de jaarlijkse voorstelling van „Een Traan en een Lach”.

In het kastje onder zijn televisie stond een rij van vierentwintig videobanden, elk voorzien van een sticker met in Pleuny's kaarsrechte handschrift de titel van het stuk en het jaartal van de door haar gemaakte opname. Lems zus had de afgelopen vijfentwintig jaar elke voorstelling gefilmd met haar ooit ultramoderne VHS-camcorder. Het enige toneelstuk dat ontbrak, was dat van acht jaar terug, waarin Lem ober 2 zou spelen, ware het niet dat die rol op het laatste moment werd geschrapt toen de man die Lem moest bedienen

ziek werd en er niemand was die hem kon vervangen. Op de plaats waar die voorstelling had moeten staan, bevond zich nu een envelop met een dvd waarop niet Lem, maar zijn boerderij figureerde. De kleindochter van Brok en de zoon van agent Troost hadden de warmgrijze voorgevel met de sierlijk gebogen cijfers van het bouwjaar (1795) gebruikt als achtergrond voor een filmopdracht van school.

HET VERHAAL VAN DE PUT

Oudering, 1797. De vrouw van boer Hubert Hubertus verdwijnt spoorloos uit haar dorp na jarenlang gepest te zijn – zelfs door haar echtgenoot. Nam Hendrikje de benen naar de stad, zoals door sommige bronnen wordt beweerd? Of verborg ze zich in een oude welput op het erf, en liet een knecht in het diepste geheim nog jarenlang elke dag een mandje met brood en een appel in de put zakken? Twee jonge filmmakers ontrafelen een dorpsmythe die de inwoners van Oudering al meer dan twee eeuwen voor een raadsel stelt.

Documentaire, 12 min.

Regie: Ramses Troost

Script: Lioba Hoogenboom

Omdat ze nooit ergens anders hadden gewoond dan aan de Voorweg wisten Lem en Pleuny niet hoe lieflijk hun boerenstee was. De met klimop begroeide zijgevel, de halfronde radvensters die deden denken aan een opkomende zon, het oranje pannendak met de dikke, donkergroene moseilandjes: de schoonheid van die kleine dingen hadden de boer en zijn zus pas ontdekt toen iemand van de ANWB de Ouderingse polder opnam in de fietsroute over Voorne. Ze waren er nog steeds niet aan gewend dat er in de zomer vreemde lui afstapten om de stee te fotograferen.

Broer en zus hadden de boerderij overgenomen van hun

vader, Aandrik Looij, die haar op zijn beurt weer had overgenomen van zijn vader, Lemmert Looij sr. Het bedrijf van de Looijen was altijd gemengd geweest, met koeien, schapen en akkerland. Op de helft van Lems land liepen 's zomers de koeien – de schapen begraasden de dijk – en op de resterende hectaren verbouwde hij uien en aardappels waarvan hij de opbrengst respectievelijk verkocht aan POVA bv, de uienhandel van Bertus Poldervaart, en aan de patatfabriek.

Dat Lem en Pleuny, in tegenstelling tot vele andere agrariërs, nét konden leven van hun kleine bedrijf zei veel over het economisch inzicht en boekhoudkundig talent van Pleuny, die liever accountant was geworden. In haar grijze mantelpakje fietste zij door de polder om de belastingzaken voor collegaboeren te regelen, waarmee ze precies genoeg bijverdiende om de boel draaiende te houden. Het land verkopen, naar Canada vertrekken of op een stormachtige januariavond gezamenlijk een glas landbouwgif nuttigen – het kwam niet eens bij het ongehuwde tweetal op. Hun lot was draaglijk dankzij de troost van hun beider verbeelding.

En zo stond een van de minst ongelukkigste boeren van Voorne dagelijks om vier uur op en terwijl hij zijn keer op keer verstelde overall aantrok, deed hij zijn uiterste best de zwart-witte droom vast te houden die hem die nacht door een Arabische woestijn had laten galopperen met een tulband om zijn hoofd. Dat het de schikgodinnen ooit nog zou behagen zijn levensloop te verleggen, hield Lem niet voor mogelijk. Zeker, hij was een dromer, maar als hij wakker was, had hij voldoende realiteitszin om de oneerlijkheid van het bestaan te doorzien. Hij zou de sukkel blijven die fantaseerde van een leven als gevierd acteur, dat was zijn enige rol, een bijrol die eenvoudig geschrappt kon worden en die hij moest spelen tot zijn dood.

De fiets van Lem had een slag in zowel het voor- als het achterwiel. Als hij erop naar het dorp reed, werd hij altijd ingehaald door deze of gene en om de zoveel tijd klaagde een dorpsgenoot dat Lem te veel slingerde of dat zijn fiets te veel herrie maakte. Zelf had hij er geen last van; al neuriënd beeldde hij zich in dat er een roodharige schone achterop zat met wie hij door de Amsterdamse straten reed op weg naar het stadhuis.

Op maandagochtend, twee dagen nadat zijn buurmeisje ziek was geworden, merkte Lem voor het eerst ook zelf hoe traag zijn rijwiel eigenlijk vooruitkwam. De boer die doorgaans alles op zijn elfendertigst deed, had voor de verandering haast. Hij had de koeien al gemolken en wilde nu naar de dijk om te zien hoe zijn schapen de nacht waren doorgekomen. Als alles in orde was met de beesten zou hij naar de buurman gaan om Lioba te wekken.

Inderdaad, om Lioba te wekken.

Lem was die ochtend wakker geworden met een ingeving. Hij had de halve nacht liggen piekeren nadat hij op zondagavond met eigen ogen had gezien dat zijn buurmeisje eruitzag als een beurs stoofpeertje dat door de wind van de boom was gerukt. Haar grootvader had rusteloos om haar heen gedraald. Maar de bange uren van de man zouden snel voorbij zijn. Lem Looij was erachter gekomen hoe hij Lioba kon genezen van haar ziekte.

Hij was in slaap gevallen met een hoofd vol afgekeurde plannen en toen hij die eindelijk los kon laten, was het enige goede idee spontaan en moeiteloos in hem opgeborreld. Lem had Lioba's geneesmiddel binnen handbereik. Wat een grap – de onbenul die de lagere school niet eens had afgemaakt, kon een ziekte genezen die een arts boven de pet ging. Als dat bekend werd, zouden zijn dorpsgenoten eindelijk meer

waardering voor hem op moeten brengen. Dat werd wel eens tijd, vond Lem. Hij trapte strijdlustig op zijn pedalen.

Aan weerskanten van de weg doemden vanuit de ochtendmist de kale akkers op waar de boer zijn aardappelen allang had moeten poten. Het zwarte water in de sloot glom als de ogen van een ontevreden plattelandsvrouw. Die poters doe ik morgen wel, besloot Lem, glimlachend bij de gedachte aan wat hij vandaag zou doen.

Geroutineerd zette hij zijn fiets tegen het stalen hek onder aan de dijk. Zijn onverwoestbare laarzen volgden het schuine pad vol schapenstront naar boven, waar de ooien gelaten op klaver stonden te kauwen terwijl de lammetjes achter de ronde lijven van de moederdieren schuilden voor de wind. Het was een beeld dat Lem al duizenden keren had gezien, dat vertrouwd was dan zijn eigen spiegelbeeld, maar vandaag zag hij vanaf de Ouderingse Zeedijk een schouwspel dat hij nog nooit van zijn leven had waargenomen en dat hem zijn buurmeisje, haar ziekte en zijn plan om haar te genezen in één klap deed vergeten.

Daar beneden lagen ze: honderden, misschien wel duizenden boeken, die nacht uitgespuugd door het water. Als een veelkleurige slang kronkelden ze over de reep grofkorrelig zand onder aan de dijk en langs de verweerde basaltblokken, die in de late jaren vijftig ter versteviging van de waterkering waren aangebracht. Hier en daar was de slang dik en breed, dan weer veranderde hij in een dunne slinger. Sommige boeken dreven nog in het Haringvliet, tot vele meters uit de kust, maar de meeste lagen hier, waar zijn schapen graasden, vlak voor zijn voeten.

Dat er vreemde zaken aanspoelen op eilanden was Lem bekend; van zijn grootvader wist hij wat er tijdens de Eerste Wereldoorlog zoal langs de kust van Voorne was aangetrof-

fen - losgeraakte landmijnen, kisten vol boter, afkomstig van aangevallen koopvaarders, onherkenbaar verminkte lijken van Duitse of Engelse matrozen - maar zelf had de boer nog nooit iets anders op de dijk gevonden dan een dode meeuw of een schoongepikte vissengraat. Tot vandaag.

Lem daalde half rennend, half glijdend de dijk af en greep een boek dat opengeslagen op het zand lag. Het was nat, maar niet beschadigd. Hoewel de bladzijden aan elkaar plakten, lieten ze makkelijk los. Bij een ander boek, een opgezwollen pocket, scheurde Lem per ongeluk een stuk van het omslag en bij een derde boek was de harde kaft losgeraakt van het binnenwerk. Waar kwamen al die boeken vandaan? Lem greep er zoveel hij kon dragen en klauterde de dijk op. Onder een luid geratel en verwoed bijsturend tegen het geslinger ploeterde Lem over de Voorweg naar huis, zijn fietstassen vol boeken.

Thuis deed hij twee dingen. Eerst maakte hij hijgend en hakkelend Pleuny duidelijk dat ze de videocamera moest halen. Daarna belde hij Bertus, die naast uienhandelaar ook een gelauwerd sportvisser was. Lem droeg hem op onmiddellijk met zijn motorboot naar de Ouderlingse Zeedijk te varen en schepnetten mee te brengen.

Terug op de dijk instrueerde Lem zijn zus: eerst een zwevend shot over de dijk, het water, de slinger boeken en dan langzaam inzoomen op zijn gezicht, en profiel. Zolang hij praatte moest ze de camera stilhouden, en pas op zijn teken mocht ze het boek dat hij vasthield in close-up brengen. Pleuny knikte en draaide de zware camera die op haar schouder leunde naar de schapen op de dijk. Lem telde terug van drie tot één.

Geconcentreerd en gespannen volgde de boer de trefzekere hand van zijn oudere zus. Nu kwam het aan op improvise-

ren. Hij moest zichzelf zó overtuigend neerzetten dat iedereen met stomheid geslagen zou zijn. Die dijk vol boeken was zijn kans. Hier zou alles veranderen. Vanaf nu zou zijn leven een film zijn en hij een personage. Zijn fletse werkelijkheid moest plaatsmaken voor iets beters, iets hogers. Hier hadden al die kleine, onbeduidende rollen in de stukken van „Een Traan en een Lach” hem op voorbereid: dat hij vol vertrouwen het levenstoneel op zou stappen en precies zou weten wat zijn tekst was zodra hij zijn mond opende.

Na Lems monoloog zoomde Pleuny uit en zwenkte ze de camera nog eenmaal over het water – waar inmiddels zowel Bertus Poldervaart als Sjon Janus vanuit de boot de drijvende boeken opviste – en vervolgens omhoog over de dijk, waar wat nieuwsgierigen stonden toe te kijken, Bertus’ vrouw Wina voorop en naast haar Sjanie Pille van de dorpsbibliotheek.

‘Hé!’ schreeuwde Sjon Janus terwijl hij een boek uit het net viste en er driftig mee naar de mensen op de dijk zwaaide, wijzend naar de voorkant van het boek.

‘Wat?’ schreeuwde Wina Poldervaart terug.

Sjon liet het boek vallen, zette zijn handen naast zijn mond en riep nogmaals, maar Wina stak haar handen vragend in de lucht.

Ondertussen stapte Sjanie Pille uit haar halfhoge hakken. Op kousenvoeten rende ze de dijk af. Beneden raapte ze het ene na het andere boek op en met een rood hoofd gebaarde ze naar Wina. ‘Ze gaan allemaal over... over...’

‘Over wat?’ riep Wina terwijl ze de dijk afkwam wankelen.

Sjanie duwde haar een stapel boeken in handen. Wina bekeek de omslagen een voor een zonder een woord te zeggen. Daarna smeed ze de stapel boeken demonstratief terug op

het harde zand. Ze draaide zich om naar de dorpsgenoten op de dijk en sprak ze toe op een manier een gevreesde schooljuffrouw waardig: 'Wat staan jullie nog te kijken? Een of andere maniak heeft het Haringvliet als vuilnisstortplaats gebruikt. Maar in Oudering hebben wij geen behoefte aan zijn zooi. Vort, allemaal weer naar huis.' Toen gebaarde ze naar een man met een doorgroefd gelaat die een sjekkie stond te draaien en zei: 'Sjaak, haal de shovel en ruim het strandje op.' Het handjevol Ouderingers keek nog even grijnzend naar beneden en droop daarna af. Sjaak haalde de shovel en schoof het aangespoelde leesvoer op een hoop. Lems schapen vluchtten op een holletje naar de uiterste grens van hun grondgebied, maar hun eigenaar merkte niets van hun onrust. Hij had zijn zus al meegetrokken naar de auto. Terwijl het nieuws over de onkuise boekjes die waren aangespoeld zich als een vloedgolf over het eiland verspreidde – nog vele malen sneller dan het nieuws over de vermeende aanranding van Broks kleindochter – reed de voormalige dromer in een roes over de Groene Kruisweg richting Spijkenisse. 'Looij, Lem Looij,' repeteerde hij binnensmonds. Welke programmaredactie zou hij zijn primeur gunnen?

Toen Lem voor het stoplicht bij de Hartelbrug stond te wachten, stelde Pleuny een eenvoudige, doch onthutsende vraag: 'Heb je ook een adres?'

Lem antwoordde niet meteen. Het woord 'adres' bracht hem terug in de werkelijkheid, een werkelijkheid waarin hij geen flauw idee had waar hij naartoe moest. Hij was geen enkele keer in Hilversum of Amsterdam geweest – niet in het echt. Hoe dacht hij de weg te vinden in die grote plaatsen? In zijn fantasieën kwamen nooit straatnaambordjes voor. En als hij door een wonder de opnamestudio's toch wist te be-

reiken – hoe moest hij zich daar dan ooit naar binnen praten?

Zelfs al zou hij iemand vinden die zijn film wilde bekijken, dan nog zou het waarschijnlijk tot niks leiden. In televisieland zat niemand te wachten op een onverstaanbare boer met ingestudeerde gebaren. Die nota bene op zijn laarzen binnenkwam. Men zou hem een wandelend zapmoment vinden; men zou hooguit een minuutje overhebben voor die aangespoelde boeken en daarna snel doorgaan naar het volgende item.

Wilde Lem daar zijn dromen voor riskeren, voor een enkel moment van roem dat hem zou meevoeren als een losgeraakt exemplaar van de grote, rode heliumballonnen die op de Open Dag in de Land- en Tuinbouw boven de boerderijen hingen? Hij zou nergens aankomen en vroeg of laat te pletter vallen op een braakliggende akker.

De lichten waren op groen gesprongen. De automobilisten achter Lem claxonnerden vruchteloos en voegden gegiteerd in op een andere baan, reden om de boer heen en versnelden in de richting van de raffinaderijen, de havens, de echte wereld. Pleuny seinde ze verontschuldigen achterna, maar Lem gaf een ruk aan zijn stuur en keerde op de weg.

De boer sprak geen woord tegen zijn verbouwereerde zus terwijl hij terugreed naar huis. Daar aangekomen stak hij onmiddellijk het erf over naar een vergeten stuk land achter het oude varkenskot, een beschutte plek waar de ceertjids vermaarde kruidentuin van zijn opoe lag. Lem had er die ochtend in alle vroegte een van haar medicinale planten uitgegraven en die in een bloempot gezet. Het blad rook zo stimulerend dat hij er niet aan twijfelde dat zijn buurmeisje zou ontwaken zodra deze plant naast haar bed stond. Maar inmiddels wist hij heel zeker: dat wilde hij Lioba niet aandoen. Het was beter als ze bleef slapen.

Lem liep dwars over een veldje kievietsbloemen – hun terre, hangende kopjes verdwenen onder zijn laarzen – terug in de richting van de koeienstal en gooide de inhoud van de bloempot op de mestvaalt. Daarna greep hij een schop die tegen de zijkant van de schuur stond en liep op een oude eik af.

Onder de stam van de boom groeide een bodembedekker met stervormige bloemen. ‘Zwarte bedstro’ had opoe Looij die plant genoemd, naar haar bedwelmende geur. Lem stak zijn schop in de aarde en groef een kluit uit ter grootte van de bloempot. Hij voelde zich niet schuldig toen hij de plant naar de buurman bracht. Hij handelde immers in Lioba’s belang.

Ik heb nog nooit een
liefdesbrief geschreven

In mijn jeugd leerde ik gedichten uit mijn hoofd. Op school werken van onze klassieke dichters, zoals iedereen in mijn tijd, en later uit eigen beweging poëzie van Slauerhoff en Marsman. De mooiste verzen zijn onverwoestbaar gebleken; zeventig jaar later draag ik ze nog altijd mee, in een innerlijke bibliotheek die onbereikbaar is voor inktvraat en papiervisjes.

*Wij komen nooit meer saam:
De wereld drong zich tussenbeide.
Soms staan wij beiden 's nachts aan 't raam,
Maar andre sterren zien we in andre tijden.*

Het kostte me geen moeite mijn boeken weg te doen, gewoon naar de rommelmarkt, behalve die van dr. Zahi Hawass, die heb ik aan een archeologiestudent gegeven. Boeken zijn maar papier. Wat werkelijk belangrijk is, dient de mens in zijn geest te bewaren. Een goedgevulde boekenkast is geen garantie voor wijsheid of scherp intellect. Mijn advies luidt eerder: wees op uw hoede als iemand u probeert te imponeren met de omvang van zijn boekencollectie.

Er bevinden zich niet alleen gedichten in mijn innerlijke

bibliotheek. Soms vallen passages uit haar brieven me in. Zo-
maar tijdens de dagelijkse bezigheden, als je er niet op be-
dacht bent. Ik heb nog nooit een liefdesbrief geschreven. Zo'n zin
overvalt je. Ineens grijpen je handen de bezem steviger beet
en staje te hijgen als een paard. Waar komt zo'n zin vandaan?
Bestaat hij buiten je bewustzijn, in een verborgen laag die
ooit zal blootvallen en alles zal onthullen wat je liever voor
jehzelf had gehouden? Zoals er op Flakkee een seniele vissers-
vrouw woont die hele dagen psalmen opdreunt, zo zal ik
in de nabije toekomst onafgebroken voor me uit wauwelen
over dikke lagen stof op palmbomen en over reliëfs waarop
de afgebeelde zonnestrallen handjes hebben.

De oude Egyptenaren noemden hun rijk 'Kemet', het zwarte
land, naar het vruchtbare Nijlslib. Zereisdeer begin '51 heen,
tijdens het studieverlof van haar man. Vanuit het overwel-
digende Caïro kwamen haar eerste brieven. *Het is een droom
hier te zijn, schreef ze, maar zonder jou is het maar een halve droom.*

Terwijl haar echtgenoot het schooltje bezocht van een stu-
dievriend die zendeling was geworden, dwaalde zij door de
vele zalen van het Egyptisch Museum. Minutenlang stond ze
stil voor het beeld van de zittende schrijver terwijl de ene na
de andere groep toeristen het beroemde kunstwerk passeer-
de. *Uit allerlei talen vlogen woorden op de schrijver af als schoolkinde-
ren op een ijscoman.*

Het overvolle museum deed haar duizelen, maar wat voor-
al indruk maakte, was de zaal van Achnaton, de ketterse farao
die de goden van het pantheon inruilde voor een opper-
machtige zonnegod. Nauwkeurig beschreef ze de kolossale
beelden van de koning en de kleitabletten waarop hij samen
met zijn dochters en zijn vrouw Nefertiti was afgebeeld. De
kleuren zijn zo helder, schreef H, dat het lijkt alsof het kunstwerk

opzettelijk de aardse tijd tart. Zijn de mensen in deze zaal goden geworden, of is het andersom, zijn de goden afgedaald naar de aarde?

Aan de schatten van Toetanchamon besteedde ze minder aandacht in haar brief; in de vleugel waar zijn goud en edelstenen werden tentoongesteld, keek zij meer naar de Europeanen en Amerikanen die voor de vitrines samendromden. Haar hart ging pas sneller slaan toen al die mensen weg waren.

Een halfuur voor sluitingstijd bevond ik me in de verlaten bovenzalen. Daar staan eindeloze rijen goden met de vreemdste dierenkoppen; vele sarcofagen liggen er in hoge glazen kasten opgestapeld.

Ik dwaalde in mijn eentje door de slecht verlichte ruimtes en had al die geheimzinnigheden volledig voor mezelf. Als een klein kind in een snoepwinkel was ik, nee, als een volwassen kind dat de smaak van zijn lievelingssnoep jarenlang kwijt was en nu terugvond op de bodem van een verstoft blik boven op een kast. Wat een geluk!

Maar 's avonds verexcuseerde ik me tijdens het eten. Ik huilde meer dan een uur in de hotelkamer terwijl mijn man in de lobby sigaren rookte met zijn studievriend. Wat is de waarde van een ontdekking, Neeltje, als de enige die jouw euforie zou kunnen delen er niet is?

Ze voelde zich schuldig dat ze zonder mij naar Egypte was gegaan. Ze was bang dat zij daarmee onze ijle fantasieën voorgoed naar het rijk der fabelen had verwezen – hoe wij in een dahabiya naar Aboe Simbel zouden varen, hoe we ons uit zouden geven voor verwanten van de eerste egyptologe Amelia Edwards, onze heldin. Maar ik verweet haar niks. Ik reisde met haar mee.

Ik zie je naast me – in rammelende busjes, in gehorige hotelkamers, op feloeka's en in taxi's. We praten, we lachen, we duwen de zon achter de

horizon. Mijn echtgenoot ziet een dromerige blik in mijn ogen, maar hij stelt geen vragen. Die blik is er altijd geweest. Terwijl jij jouw leven leidde en ik het mijne, beiden aan een andere kant van het land, was je er altijd in mijn hoofd om me toe te spreken of uit te dagen. Betekende het allemaal niks? Heb ik in mijn verbeelding onze kleine liaison opgeblazen tot mythische proporties?

Ik ben tweeënveertig. Het is nog niet te laat.

Ik was zestien toen ik haar voor het eerst zag, de nieuwe domineesvrouw. Ze woonde net in Oudering en wandelde op een zaterdagmiddag over de Dorpsring met de vrouw van de burgemeester, een veeleisend type, dat de ene na de andere dienstbode versleet. Ik kwam juist uit school en fietste de Kaatsbaan op, met rode wangen en een klamme rug van de tegenwind die me vanaf Brielle had proberen terug te duwen, zeewaarts, alsof hij wist dat er thuis onheil op me wachtte. De onbekende gestalte in haar nauwsluitende, mosgroene jurk trok onmiddellijk mijn aandacht, hoewel ze mij niet leek te zien. Een hoedje van gladstro hulde de bovenste helft van haar gezicht in schaduwen; haar verdraagzame glimlach liet zonneklaar blijken dat de chaperonne niet tot haar intieme vriendenkring zou gaan behoren, hoezeer de dame ook mocht vinden dat ze daar op grond van haar maatschappelijke positie recht op had.

Voor de winkel stapte ik af. Ik treuzelde net zolang met mijn schooltas tot de dames me passeerden. Het afgemeten knikje van de een verdween in een uithoek van mijn blikveld dat werd vervuld door het gezicht van de ander, een gezicht dat ik al duizenden keren had gezien... Ze was het precies – de getekende schoonheid op de Nivea-reclame die ik uit de winkel had weggenomen en die naast mijn spiegel op de muur hing. Terwijl ik naar binnen ging, nam ik me voor zo dicht mogelijk in haar buurt te komen.

De vrouw van de vorige predikant had orgellessen gegeven die ik jarenlang verplicht bezocht. De opluchting was groot geweest toen ze na de dood van haar man aankondigde ermee te stoppen. Maar kort na mijn ontmoeting met de nieuwe domineesvrouw liet ik me in het bijzijn van enkele oud-orgelleerlingen ontvallen dat zij die lessen wellicht wilde overnemen. Het was onduidelijk via welke route de suggestie haar bereikte, maar enige tijd later ging ik naar de pastorie voor mijn eerste pianoles – tot haar grote spijt speelde mevrouw geen orgel.

Omgang tussen een middenstandsdochter en een domineesvrouw mocht ongebruikelijk zijn in die tijd, onmogelijk was het zeker niet. Het was zelfs eenvoudiger een hechte vriendschap aan te gaan met iemand die je niet ontmoette op het gebaande pad van de sociale conventie. Als ik de dochter van de burgemeester was geweest, had ze me op theevisites moeten uitnodigen en had ik haar gezelschap moeten delen met de vrouw van de hoofdonderwijzer en het nichtje van de veearts. Nu kon ik op elk moment binnenvallen om een vergeten bestelling af te geven, een boek te lenen, mijn Frans te laten overhoren. Zo kronkelden onze gezamenlijke momenten om de verplichtingen heen van haar rol in de gemeenschap.

Het duurde niet lang voordat er op het dorp over haar werd gesproken. Vele maanden verstreken, maar de jonge echtgenote van de predikant werd nooit zwanger. Dat is aan God, zei ze schouderophalend. Ik kon spinnijdig worden om de blikken vol medelijden waarmee sommige vrouwen haar kleineerden, om hun pogingen haar mee te trekken naar de donkere sferen van het harde bestaan dat van hén verschrompelde heksen maakte, hoe stevig ze zich ook boenden met mijn grootvaders zeep.

Ik vroeg haar eens of ze het erg vond dat ze geen kinderen had. We kenden elkaar toen een jaar of vijf en maakten 's zomers fietstochten over Voorne. Mijn vader gaf me altijd vrij als ik met de domineesvrouw op pad wilde, in de hoop dat mijn vriendschap met haar ooit tot een gunstig huwelijk zou leiden; ik had hem wijsgemaakt dat ze een vrijgezelle broer had die rechten studeerde.

Nee, zei ze, ze vond het niet erg dat ze geen moeder was. Terwijl we stonden te wachten op het veer naar Rozenburg bekende ze dat ze haar echtgenoot op afstand hield. Ze zei dat ze gruwde bij het idee om met hem naar bed te gaan.

Ik dacht aan de krachteloze handdruk waarmee de dominee je na de dienst een goede zondag wenste, aan zijn vingers die altijd koud waren en even levenloos als een bos oude worteltjes. In gedachten zag ik zijn hand over haar warme buik glijden – het was iets om onpasselijk van te worden, een misdaad tegen de natuur.

‘Gaat hij daarmee akkoord?’ vroeg ik.

‘Het is een verstandshuwelijk,’ antwoordde ze. ‘Ik ken Marty al heel lang. Zijn roeping is het belangrijkste in zijn leven; het hebben van een echtgenote is noodzakelijk voor de uitoefening van zijn ambt. Zijn behoefte aan een vrouw viel samen met mijn verlangen zo ver mogelijk van Winsum vandaan te zijn. Je hebt er geen idee van hoe opgesloten ik daar was. Pas op de dag van mijn verloving kwam ik voor het eerst in de stad! Marty en ik zouden aanvankelijk naar Batavia gaan, maar...’

Gedurende de overtocht over de Nieuwe Maas praatte ze opgewonden over het voornemen om naar Nederlands-Indië te reizen en hoe dat plan in duigen was gevallen, maar alles wat ze zei gleed langs me af, en ik vermoedde dat ook zij wist dat het gesprek eigenlijk over iets anders ging. Het

waaide op het water en ze drukte haar hoedje met één hand vast op haar hoofd. Haar blik dwaalde onrustig over het geschitter van de rivier. Had ze werkelijk nooit met haar man gevreeën? En als hij haar zelfs niet kuste – echt kuste – had niemand anders haar dan ooit gekust? Ik stelde mijn vragen niet, ik keek alleen. Naar de gebaren van haar vrije hand, naar het wapperen van haar shawl, naar de huid die blootviel bij het kraagje van haar blouse. Onze blikken kruisten elkaar, maar ze wendde haar gezicht af.

Volledig in harmonie met haar voorkomen was haar handschrift. Ze had een geheel eigen manier van schrijven, die verraadde dat ze nooit de plaatselijke lagere school had bezocht maar thuis les had gekregen, vast van een eigenzinnige onderwijzer die in het gebruikelijke schuine gekrabbel een minachting zag voor inkt, papier en lettervormen. Zij plaatste daarentegen de stokken van de medeklinkers fier rechtop, statig haast, en gaf haar fijn aangezette klinkers perfecte rondingen mee. Degene met oog voor de kleine schoonheden van het leven zou haar handschrift onmiddellijk herkennen als hij een brief van haar in handen kreeg en zich verheugen over het sierlijke woordencollier op de envelop. In mijn geval werd me direct de keel gesnoerd. Elke brief die ik ontving zat dagen in de zak van mijn schort vooraleer ik voldoende moed had hem te openen. Daarna spelde ik alle regels steeds opnieuw, bang om ook maar een notie van het bedoelde te missen. Terwijl het papier onder je handen tot stof vervalst, etsen de woorden zich voorgoed in je ziel.

We zijn afgezakt naar het zuiden – een eindeloze reis met een schommelende trein. Het stof was oppermachtig. Het drong door tot in oren, schoenen en onder het glas van horloges. Zelfs onze gedachten werden bedekt door een vuilgrijze laag.

Ik zit in de tuin van een hotel op de westoever, die men 'het land van het zwijgen' noemt. Op deze plek woonden in de oudheid de doden en de kunstenaars. Nu brengen tientallen motorbootjes hier dagelijks de honderden bezoekers die in één of twee dagen alle bekende graven willen bezoeken. Iedereen wil naar dat van Toetanchamon; de rijen zijn ellenslang, maar men zegt dat het een klein graf is, alle moeite niet waard. Ik twijfel of ik erheen zal gaan. Alles in dit indrukwekkende land doet me denken aan jou. Is dat het noodlot, kismet?

Gisteren zijn we even gestopt bij het huis van Howard Carter dat ook op deze oever ligt. Het was afgesloten; door de dunne, vergeelde gordijnen zagen we maar heel vaag de omtrekken van de kamer. Men zegt dat Carter een sober bestaan leidde, alleen met zijn passie leefde. Hij heeft jarenlang veel tegenwerking te verduren gehad. Toch bleef hij erin geloven dat in het Dal der Koningen het graf van een onbekende jonge farao lag.

Vandaag is ons reisgezelschap op excursie in de Koninginnenvallei. Ik ben te moe; de innerlijke storm die sinds mijn aankomst in dit land woedt, maakt me futloos. Het wil niet lukken met mijn schets van een blind jongetje dat verderop in slaap is gevallen achter een uitstaldoos met scarabeeën en kattenbeeldjes. Zelfs de groene akkers met hun saktjes, Egyptische watermolens, krijg ik niet op papier. Ik zal de middag uitzitten in de schaduw van de dadelpalmen en acacia's.

Ik herinner me de avonden die we samen doorbrachten in de achtertuin van de pastorie. Zij zat er te tekenen; op de tuinstoel tegenover haar las ik de poëzietijdschriften waarop ze geabonneerd was, met gedichten die me een glimp lieten zien van een wereld die mij onbekend was. Eén keer had ze een bundel van Slauerhoff voor me klaargelegd. Er zat een blanco briefje bij het gedicht 'Voor de verre prinses'.

Terwijl ik het hardop las, luisterde ze verwachtingsvol. Bij de laatste strofe ging ze naast me zitten. Ze had haar potlood nog vast en draaide het onophoudelijk tussen haar vingers

rond. Ik schoof iets naar haar toe zodat ik haar dij raakte.

'Mooi,' zei ik toen ik het gedicht uit had, 'melancholisch, maar mooi.'

Ze knikte stilletjes. Ineens zei ze: 'Mijn man begon vandaag over een nieuwe gemeente.' Ze keek me even aan. 'Ik heb het hem uit zijn hoofd gepraat,' vervolgde ze, 'voorlopig...' Ze beet op haar lip; de punt van het potlood brak af.

We zaten een tijd zwijgend bij elkaar. Ik wreef troostend over de bovenkant van haar arm en verplaatste vervolgens mijn vingers naar de binnenkant ervan. Ze liet het toe dat ik de zachte huid onder de mouw van haar blouse streelde. Toen ik langs de zijkant van haar borst aaide, liet ze ook dat toe.

Sinds de jaren tachtig wonen er twee vrouwen in de polder over wie je nooit wat hoort en die je zelden ziet. Teruggetrokken in hun paradijsstuin. Was zo'n onopvallend bestaan mogelijk geweest voor ons, in die rottige jaren na de oorlog? Hadden we ons moeten uitgeven voor ongehuwde zussen, voor een weduwe en haar gezellin, Betje en Aagje?

Hoe hadden we die afgelegen woning moeten vinden, waar hadden we van moeten leven als gescheiden domineesvrouw en haar van huis weggelopen vriendin? Armoede zou onze vriendschap uitgemergeld hebben. De zorgen en de spanningen zouden alle steken van het borduurwerk van de liefde hebben uitgehaald. Misschien koos ik in mijn jeugd de verkeerde helden – dichters die rusteloos over de aarde zwierven, die 'groots en meeslepend' leefden. Maar ik bleef liever thuis.

Als je hier was, zou ik je meenemen naar de tempel van de valkgod Horus, het goddelijke kind, in Edfu. We zouden er laat in de middag naartoe gaan als de toeristen weer op hun luxe schepen zitten en de schadu-

wen zich uitrekken. Het zal koel zijn op het grote voorhof, maar ik zal een vest om je schouders slaan en je de weg wijzen naar de kleine kapel van Noet, achter in het tempelcomplex. Om er te komen moeten we een trapje op en eenmaal in de kapel gaan we liggen op de antieke vloer. De godin die op het plafond is afgebeeld, zal zich over ons heen buigen als een hemelboog. De schildering is beschadigd, het azuur van Noets armen en bovenlichaam verbleekt, maar op haar donkerblauwe rok staan meer sterren dan je kunt tellen.

Dorpen staan bekend om hun praatjes. Dat is nooit anders geweest. Nu wordt er geroddeld over mijn werkneemster – ze is ziek, maar men denkt dat ze op het gors is aangerand door een visser van het andere eiland, nee, door een tuinder uit Vierpolders die al vaker was gepakt, of nee, door twee neven uit Biert die mekaar hadden opgejut. Eind jaren dertig werd er geroddeld over de werkelijke reden van het plotseling aangekondigde vertrek van het domineesechtpaar. Men beweerde dat de dominee de onzedelijke vriendschap van zijn vrouw met een middenstandsdochter zo spoedig mogelijk wilde beëindigen. De twee vrouwen zouden hand in hand door de duinen wandelen (in werkelijkheid liepen we gearmd); de middenstandsdochter zou de domineesvrouw hebben gezoend achter de kastanjeboom bij de school, na een bijeenkomst van de vrouwenvereniging (het was onder de overhangende takken van de moerbeï in de boomgaard van blinde Leen, waar we stiekem bessen hadden geplukt); ze zouden 's nachts naakt zwemmen in het Voorns kanaal (dat gebeurde alleen in de fantasie van Deum Moerman). Hoe dan ook, de predikant zag zich genoodzaakt zijn eega te bevrijden van de verontreinigende invloed die de vriendin op haar moest hebben.

Binnen een mum van tijd stond ik in het middelpunt van

de belangstelling. Oud-klasgenoten die ik nooit meer sprak, wisten te melden dat ze altijd al vonden dat ik ongezonde trekken vertoonde; 'fatsoenlijke' dorpsgenoten meden onze winkel en de notaris verkondigde en plein public dat mensen zoals ik het einde van de beschaving begeleidden. Moeder beantwoordde elke vraag met 'Ik geloof er niks van, ik geloof er niks van', terwijl vader me verbood nog langer de pastorie te betreden. Ik ontkende alles.

Door alle druk begon ik te twijfelen – was ik abnormaal? Geestesziek? Hoorde ik thuis in het gesticht? Een ander deel van mij kwam in opstand. Hoe kon iets wat zuiver aanvoelde, wat zuiver wás, zó worden veroordeeld door kleingeestige buitenstaanders? Wat wisten zij van poëzie, van verwantschap tussen twee zielen? Wat hadden zij in godsnaam te maken met onze liefde? Nu weet ik dat ik tóén had moeten handelen, dat ik het dorp de rug toe had moeten keren – maar ik had niemand buiten Oudering die me kon helpen. De schrijvers die mijn hart konden sterken, waren op school nooit aan bod gekomen. Pas na Hanna's vertrek las ik voor het eerst verzen waarin een vrouw, een schrijfster die net als ik liever een man was geweest, de zachtglooiende heupen van haar vriendin beschreef. Mijn geliefde had het tijdschrift met de gedichten voor me achtergelaten onder in een kist vol spullen die bestemd waren voor de vrouwenvereniging.

Wat gebeurde er eigenlijk met ons? De stemming op het dorp was ineens zo grimmig – ik zag je niet meer, ik begreep het niet. Het enige wat bleef – de belofte van iets groots. Of heb ik me dat ingebeeld? En toen we overdadig geknoeid hadden bij het jam maken en in mijn slaapkamer onze kleren uittrokken – heb ik me dat ook ingebeeld? Nog voel ik hoe je armen mij omsloten toen je mijn schort losmaakte. De warmte van je handen drong door de stof van mijn rok, je tong brandde als een gasvlam op mijn huid.

Vanuit mijn venster in *The Cateract* zie ik een zwarte ibis, aan de oever van de Nijl. Men zegt dat hij geluk brengt. Ik droom ons samen in een kleine roeiboort, onderweg naar de halfverdronken tempel van Philae.

Ik wacht hier in Aswan op een bericht van jou totdat de zwaan zwart en de raaf wit wordt, tot de bergen uit wandelen gaan en het water tegen de berghellingen op vloeit – zoals een dichter uit de tijd van farao Achnaton schreef.

Stuur me een telegram. Schrijf dat je me wilt ontmoeten.

Toen ik de brief uit Aswan achter mijn spiegel verborg, bij de andere brieven, wist ik al dat het de laatste zou zijn. Ik voorvoelde dat ze zou afzien van een lange tocht naar het onherbergzame zuiden en zou terugkeren naar haar Hollandse werkelijkheid zonder dat ze de tempels te Aboe Simbel had gezien.

Ik heb geen idee hoelang ze nog in Friesland woonde of waar ze daarna heen is verhuisd. Waarschijnlijk alsnog naar het buitenland. Toen ik me eindelijk realiseerde hoe dor mijn verdroomde leven was geworden, hoe futiel al die fantasietjes waren, toen was het te laat. De brief naar haar laatste adres kwam ongeopend retour. Op de oproep in een damesblad reageerde niemand en zelfs de predikantenbond kon me niet verder helpen. Ze was weg – en spijt bevuilde mijn dagen.

Tevergeefs probeerde ik mezelf te troosten met het besef dat vanuit het standpunt van de sterren de afstand tussen ons verwaarloosbaar klein moest zijn. Het heeft jaren geduurd voordat ik weer poëzie kon verdragen. Als er onverhoeds regels in me opwelden, duwde ik ze met geweld terug in de diepte.

Ouderling is een dorpje op het eiland Voorne-Putten waar de inwoners langs elkaar heen leven en hun nooit uitgekomen dromen in oude sokken bewaren. Lioba, een ambitieus en kunstzinnig meisje, wil niets liever dan het dorp ontvluchten. Als zij op een dag bewusteloos wordt aangetroffen op het nabije gors, gonst het dorp van de geruchten. Diverse dorpsgenoten zoeken koortsachtig naar een manier om haar weer wakker te krijgen. Wie weet Lioba te bevrijden uit haar mysterieuze slaap?

FOTO: ENIK SMITS

INEKE RIEM (1980) bracht haar jeugd door op de Zuid-Hollandse eilanden, studeerde Nederlands in Groningen en een jaar aan de Rietveld Academie in Amsterdam. Haar debuutroman *Zeven pogingen om een geliefde te wekken* werd bekroond met de Bronzen Uil en genomineerd voor de Libris Literatuur Prijs (longlist), de Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs en de Academica Literatuurprijs.

‘Onderscheidt zich van vele eigentijdse debuten [...] ongewone figuren, intiem en poëtisch geschilderd. ****’

– ALGEMEEN DAGBLAD

‘Als lezer raak je gegarandeerd in de ban van Riems bezwerende stijl. ****’ – KNACK

www.arbeiderspers.nl

9 789029 586221

UNIVERSITÉ CATHOLIQUE DE LOUVAIN
Faculté de philosophie, arts et lettres

Place Blaise Pascal, 1 bte L3.03.11, 1348 Louvain-la-Neuve, Belgique | www.uclouvain.be/fial